Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

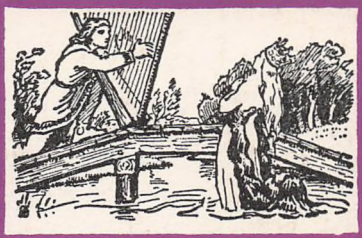

FREDERIKSBORG

1974

Grundtvigs Højskole . Frederiksborg

Grundtvigs Højskole Frederiksborg

Udgivet af Elevforeningen
1974

Redigeret af
S. HAUGSTRUP JENSEN

Udgivet af
ELEVFORENINGEN

Trykt i
Frederiksborg Amts Avis bogtrykkeri

Eftertryk uden kildeangivelse ikke tilladt

INDHOLD

Højskoletanker 7
Grundtvigs Højskole 1853–1973 14
Skolens fundats af 17.12.1973 17
N. F. S. Grundtvigs gavebrev 1856 22
Skolens fundats af 18.12.1882 23
Fundatsen af 1.6.1953 24
Grundtvigs Højskole og U-landshøjskolen 27
Fundats for RDC-fonden af 8.4.1974 28
Træet 30
Om usikkerheds værdi 35
Et højskolemøde 39
Rejse til Norge 42
Skoleåret 1973–74..... 45
Bestyrelsen..... 65
Elevforeningen 66
Et plask i andedammen 68
Meddelelser 69
Jeg så den igen – 73
Elevlisten 74
Billederne 80

Højskoletanker

Dette er alvorligt – tanker om højskolen. Man er stadigvæk lidt tøvende med at skrive for meget om højskolen, selv om man de sidste måneder har måttet udtale sig en række gange, på embeds vegne. Det er den samme fornemmelse, som da man som meget ung lærer startede på Frederiksborg i 1951. Ordet ydmyghed vil være dækkende; men nogle af jer vil måske synes, at det er et lidt gammeldags udtryk at anvende.

For alle os, der kender og holder af højskolen, er den en stor sag. (Den første del af artiklen er baseret på optegnelser fra tale ved elevmødet). Man siger ikke ja til en opfordring om at blive forstander for Grundtvigs Højskole Frederiksborg uden efter svære kvaler. Jeg sympatiserer med C. P. O. Christiansens udtalelse fra 1937, da Frederiksborg og Grundtvigs Højskoler blev forenede: . . . »hver enkelt af dem har fortid nok til at knuge os« . . .

Problemet er dog ikke så meget fortiden, som det er nutiden og fremtiden. Højskolens historie og betydning er skåret ud i pap i de fleste danmarkshistorier, og der refereres ofte til bevægelsen i den internationale litteratur om voksenundervisning. Det er den egentlige udfordring for os, der i dag arbejder inden for højskolen, om det kan lykkes at finde et udtryk, en form, så højskolen også fremover kan have en central betydning.

Agnete og jeg vil gerne takke bestyrelsen for den tillid, den har vist os. Vi ser frem til et godt samarbejde med bestyrelsen og med alle skolens medarbejdere. Vi håber, at den ny skolekreds vil få en central placering. Den består jo af repræsentanter for alle elevhold siden 1942 og af en række kvinder og mænd, der er venner, som det hedder, af Grundtvigs Højskole. Skolekredsen har et fundatsmæssigt ansvar for skolen; men den skulle også blive et forum, hvor vi kan drøfte aktuelle højskoleproblemer.

Vi håber endvidere, at denne skole må være så åben, at folk i Hillerød og i Nordsjælland vil finde, at den er et naturligt mødested. Dette er ikke noget nyt. Sådanne bestræbelser har der været i alle årene, lige fra Holger Begtrup startede herude på den åbne mark i 1895.

Højskolen er ikke en død sild

For nogle år siden hævdede en højskolelærer, at højskolen var en død sild – dog i en salgbar emballage. En nu fhv. forstander sagde i 1972, at »højskolerne står foran deres død . . . de vil næppe betyde noget om 10-15 år«. Han sagde videre, at den frivillige voksenundervisning, som ikke er erhvervsrettet eller fagligt betonet, vil der snart ikke være brug for. Højskolen blev til i et lukket samfund, hvor folk trængte til at få udvidet deres horisont. – Sådanne dystre spådomme lyder nu og da. Højskolens såkaldte krise er ligeså gammel som højskolen selv. Jeg kan godt forstå baggrunden for udtalelsen. Hvad der undrer én er, at vedkommende ikke, efter referatet at dømme, gav højskolen en chance for at forbedre sig!

Højskolen har klaret en betydningsfuld omstillingsproces. Dette ses bl. a. på den helt ændrede sammensætning af elevholdene. Frederiksborg, og det samme gælder mange andre højskoler, havde tidligere en klar overvægt af unge fra landbokredse; nu skal vi være heldige for blot at have en lille gruppe rigtige landmænd!

Omstillingsprocessen er dog ikke afsluttet endnu. Det er den heller ikke i det samfund, som højskolen er en del af. Der mangler et godt stykke, før vi har en *folke*højskole, her især m.h.t. elevsammensætningen. Vi har fået en større geografisk og erhvervsmæssig spredning; men vi mangler endnu en større aldersmæssig spredning på vore lange kurser. Selv i denne begrænsede sammenhæng (eleverne) vil det være en kraftanstrengelse, der må understøttes af lovgivningen, hvis højskolen virkelig skal blive folkets skole.

Der er mange områder, hvor højskolen selv må omstille sig langt mere, end det hidtil har været tilfældet. Det er ikke kun i Indien, der findes hellige køer. I denne sammenhæng vil jeg kun nævne forholdet til uddannelsessamfundet.

Dette forhold kan stadig bringe sindene i oprør. Nogle er tilsyneladende villige til næsten helt at indgå i systemet, andre har den dybeste uvilje mod alt, hvad der overhovedet har at gøre med forberedelse til et eller andet **fagligt.**

En del af denne diskussion forekommer ret firkantet. Mange opererer på urealistisk vis med et enten-eller, hvor det karakteristiske i højskolens historie dog har været et både-og.

En af de gamle forkæmpere for den »rene« højskole sagde: »Kan den

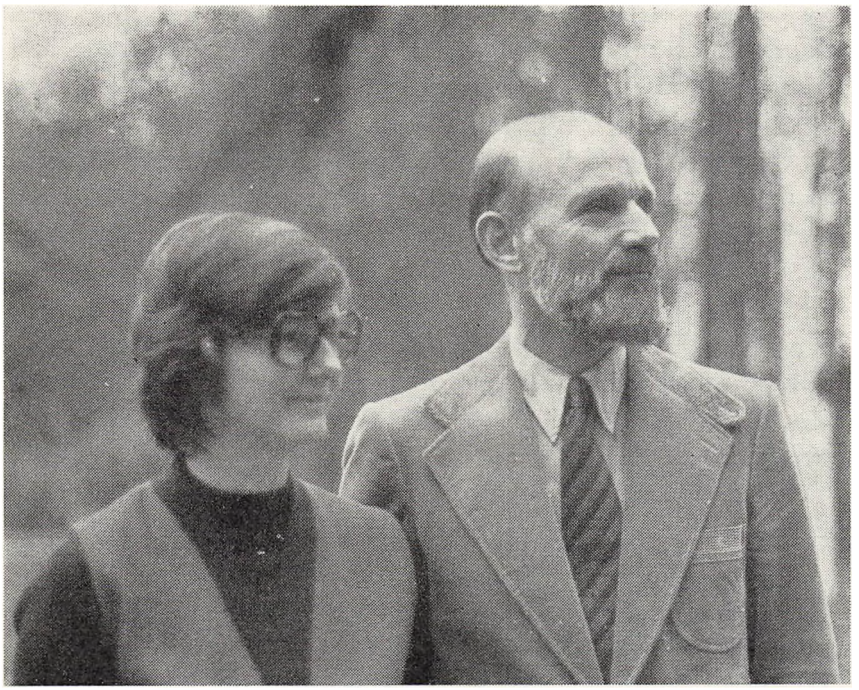

Agnete og Sv. Erik Bjerre.

danske højskole ikke holde sig oppe uden krykker (d.v.s. alle mulige udenomsfag), så må den falde.« En gennemgang af højskolens udvikling vil vise, at der ikke har været ret mange »rene« højskoler. For 30 år siden gav Roar Skovmand en meget klar kommentar i sin bog »Højskolen i 100 år«: Diskussionen har ofte stået på, om højskolen skulle være en vækkelsesskole eller en kundskabsskole. Skovmand finder ordene forkerte og problemstillingen falsk, for højskolen skal give både viden og vækst. Unge mennesker har krav på at få deres viden forøget og deres horisont udvidet; men de har samtidig en trang til at få hjælp til at leve efter livets egentlige bestemmelse. En sådan hjælp til selvhjælp, til selv at finde et ståsted i livet, må stadig være højskolens vigtigste opgave.

Vi har skrevet i skoleplanen for 1974/75, at vi giver en hjælp til forberedelse til at tage på HF-kursus. Dette betyder ikke, at Grundtvigs Højskole er eller skal udvikle sig til en HF-skole eller noget i den ret-

ning. På indeværende tidspunkt er det i øvrigt kun et meget begrænset antal elever, der vælger de fag, som kan bruges til HF-forberedelse.

Kommer der nye begrænsede faglige behov, som højskolerne kan dække, og som kan forenes med et højskoleophold, skulle højskolen gerne være stærk nok til at overleve en nødvendig integration! Et større samarbejde med andre skoleformer, især voksenundervisning, i både ind- og udland, må formodes at have en gavnlig indflydelse på højskolen, bl. a. på det faglige niveau.

At tage sig selv alvorligt

Selv i vore dage kan man høre folk søge at forklare højskolens formål med, at »det er at holde højskole«. En sådan forklaring virker ikke overbevisende.

Det siger sig selv, at det er lettere at forklare formålet med et fagligt end med et alment kursus. I denne sammenhæng vil jeg gerne fremhæve to væsntlige sider af højskolens arbejde, vel vidende at andre forhold også burde være nævnt. – Det drejer sig om grundlæggende personlige forhold og om folkeligt-mellemfolkeligt fællesskab.

Aalbæk Jensen siger mange kloge ting i romanen »Sagen«. Her skal blot citeres en enkelt linie: »En gang imellem skal man tage sin egen sag alvorligt«.

Vi har alle brug for mere tid og ro til at fundere over tilværelsens egentlige spørgsmål. Hvad er meningen med vort liv? Hvordan kan vi få større indblik i det, som de gamle kaldte livets love?

Sådanne spørgsmål debatteres heldigvis ikke kun på højskolerne; men det gælder dog for højskolen, at disse fundamentale problemer tilhører skolens hovedområde og ikke kun kommer frem i forbifarten. Dette må nødvendigvis være tilfældet under skoleformer, hvor hovedvægten ligger på faglige studier.

For alt for mange moderne mennesker synes de fundamentale problemer at være så overvældende, at de delvis må give op over for dem. Der er ingen grund til at opremse de sygdomme i videste forstand, der plager nutidsmennesker i de industrialiserede lande.

Højskolen har for mange mennesker betydet en større afklaring af væsentlige spørgsmål, end de ellers ville have opnået. Dette forhold er så dokumenteret, at selv hårdhudede planlæggere, der ikke tager hensyn til »det åndelige«, må anerkende denne side af højskolens virksomhed.

Højskolen er et frit mødested for voksne. Fastholdes dette, vil højskolen også fremover have mulighed for at være en skole, hvor man i særlig grad kan søge at tage sin egen sag alvorligt.

Folkeligt-mellemfolkeligt fællesskab

Endnu et citat fra »Sagen«: Dette samfund, som ikke aner, hvor det vil hen med sig selv . . . . Det hele er som en maskine, der tordner afsted uden mål og med . . . . Alle maser på for at klare dagen og vejen . . . . Hvad om vi standsede maskinen en dag eller en uge og så hinanden ind i øjnene og spurgte, hvor vi ville hen med det hele?

Den store højskole-parlamentariker, fhv. undervisningsminister Jørgen Jørgensen sagde for mange år siden ved en konference afholdt af Dansk Ungdoms Fællesråd, at det kneb med det folkelige sammenhold i Danmark. I sidste århundrede stod bønderne sammen om at oprette andelsforeninger, arbejderne var solidariske, når det gjaldt oprettelsen af fagforeninger. Jørgen Jørgensens nærgående spørgsmål var, om der var et sådant sammenhold i dag, at disse forbund kunne være blevet oprettet, hvis vi skulle have startet uden den overleverede struktur.

Vi lever nu i et pluralistisk samfund, i et samfund med en mangfoldighed af anskuelser, holdninger og normer. Der er i princippet frihed for alle – og for alt.

Vi plejer at besynge friheden og med rette. Ingen ønsker det gamle autoritære enhedssamfund tilbage. Men nu ved vi også noget om, at friheden har sin pris. Hvor værdifuld er den fulde frihed, hvis den for mange mennesker kun fører til rådvildhed? Med en fundamental usikkerhed over for livets muligheder og krav og en ofte deraf følgende ligegyldighed over for samfundet og det politiske liv er det ikke let at leve en menneskeværdig tilværelse. Flere psykologer hævder, at den største belastning for nutidsmennesker ikke er hårdt arbejde m. v., men følelsen af meningsløshed.

Vi møder ofte et udtalt behov for et nyt fællesskab. Surrogat-religioner er på mode, ja, selv Jesus er »in« i kredse, der ellers ikke har noget forhold til kristendommen. Mange spændende eksperimenter er i gang med nye organisationsmønstre, nærdemokrati under forskellige former.

Disse forsøg, der ofte er meget sympatiske, går ikke altid så godt, som deltagerne og det øvrige samfund, der skulle lære af de nye former, kunne ønske. En af årsagerne hertil kan være, at man ikke i tilstrække-

lig grad har gjort sig klart, at der ikke kan være noget fællesskab, hvis man ikke har noget fundamentalt at være fælles om. Det er næppe tilstrækkeligt at være imod det eksisterende og gerne at ville forbedre det.

Det er ikke hverken muligt eller ønskeligt at søge at afskaffe den mangfoldighed af anskuelser, der præger nutiden. Men det er i høj grad ønskeligt, om vi alle erkendte, som et folk med en given historie, at der er noget, som er over det, der skiller. Kan et folk leve som et folk uden et minimum af enhed, af fælles idégrundlag? Det er som sagt ønskeligt at fremme et sådant fællesskab; folketingets forhandlinger er ikke altid lige opmuntrende som anskuelsesundervisning på dette område.

Men er det muligt at fremme et nyt fællesskab, der bygger på frihed og ikke på ydre tvang?

Dette er et af de spørgsmål, der er centrale i højskolens arbejde. Højskolens lærere kan ikke give noget svar herpå; men vi vil gerne, sammen med andre, arbejde videre med spørgsmålet. Det bør ikke anfægte os, at nogle påstår, at sådanne ideer kun er urealistiske og ublufærdige højskoletanker.

Der er meget kort afstand fra det hjemlige til det udenlandske. Danmark har i år – man forstår uden dog at have påvirket forhandlingerne i alt for stor grad – deltaget i tre meget afgørende internationale konferencer (havret, befolkning, fødevarer). Vore myndigheder og vort store oplysningsvæsen har ikke just formået at gøre disse problemer nærværende for ret mange mennesker her i landet. Det burde være overflødigt at begrunde det nødvendige i et mellemfolkeligt fællesskab, i hvert fald over for mennesker, der er med i et folkeligt fællesskab. Mon ikke det manglende engagement i internationale forhold ofte hænger sammen med et tilsvarende u-solidarisk forhold til vore hjemlige problemer?

Mænd bliver krystere

Gunnar Myrdal citerer Abraham Lincoln på titelbladet af sin bog Om Verdensfattigdommen: »Mænd bliver krystere, hvis de synder ved at tie, når de burde løfte deres røst til protest«.

Højskolen søger at tackle de centrale problemer for den enkelte og for det nationale og globale fællesskab. Derfor er højskolen selv også til debat; højskolens evigunge krise er, om den formår at gøre sit arbejde godt nok.

Vi skal ikke være bange for at protestere; men det er ikke tilstrække-

lig konstruktivt kun at protestere. Vi kan ikke anvise løsninger (det synes at være svært nok for dem, der er professionelle løsningsanvisere); men vi bør medvirke til at fremme en ægte samtale mellem mennesker og mellem de forskellige grupper, der findes i samfundet.

Enkelte højskoler kalder sig venstreorienterede og mener, at det er højskolens mål at medvirke til en hastig indførelse af socialismen. Under vort demokratiske styre må en højskole heldigvis have lov til at have et sådant formål; men for mange andre af os, der arbejder inden for højskolen, er et sådant sigte for snævert, hvis vi skal søge at leve op til at drive folkehøjskole. Det turde være overflødigt at tilføje, men er det næppe, at en højskole, der arbejder ud fra et folkeligt syn (det være sig aldrig så uafklaret) også må beskæftige sig alvorligt med marxisme. Det er i øvrigt et spørgsmål, om ikke Grundtvig på flere områder er fuldt ud så revolutionærer som Karl Marx (Ejvind Larsen bog »Grundtvig og noget om Marx« er særdeles interessant læsning).

Som tidligere antydet er de tider forbi, da højskoler var »skoler for danske, kristne bønder af venstre«, for nu at bruge Vald. Brückers herlige udtryk. Mange inden for de gamle kredse (højskolen har årsag til stor taknemmelighed over for de grupper, der tidligere var de stærkeste samarbejdspartnere) har haft lidt svært ved at følge højskolens nyere udvikling. Det skulle dog falde dem naturligt at støtte en ny folkelig udvikling, om vi ellers formår at være med til at formulere en sådan.

At søge at udtrykke sig folkeligt kan godt give problemer. Venstrefløjen synes måske det lyder højredrejet, højregrupper, at det er venstreorienteret. Sådan er imidlertid vilkårene. Men risikoen for fejlfortolkningen bør ikke få os til at tie, når menneskelig værdighed er truet. Grundtvig talte også om, at folket skulle vågne til »selvbevidsthed«.

Højskoletanker? Vi må søge at finde nye former og ikke være bange for at påtage os nye opgaver. Det må bl. a. være det, vi skal bruge vor frihed til i højskolearbejdet. Hvad skulle vi ellers med friheden?

Sv. Erik Bjerre

Grundtvigs Højskole 1853-1973

Grundtvigs Højskole blev oprettet af N. F. S. Grundtvig ved et gavebrev af 3. november 1856. Gavebrevet, som på sin vis er skolens første fundats, findes optrykt som tillæg 1.

Før skolens oprettelse havde en kreds af Grundtvigs venner på hans 70 års dag den 8. september 1853 overrakt ham en gave på 7000 rigsbankdaler til grundlæggelse af »en folkelig højskole«, der skulle ordnes efter hans bestemmelse og bære hans navn. Gavebrevet var underskrevet af 379 danske og 92 norske mænd og kvinder, hvis navne findes bevaret i C. J. Brandts »Beretning om Grundtvigs Højskole«, 1858.

Senere blev beløbet forøget med 4000 rigsdaler, indsamlet i Danmark, Norge og Sverige.

Grundtvigs Højskole på Marielyst

I foråret 1855 købte Grundtvig ejendommen »Marielyst« i Rådmandsmarken ved København med et tilliggende på ca. 30 tdr. land for 21.000 rdl. Her åbnedes den 3. november 1856 »Grundtvigs Højskole på Marielyst«. Ved gavebrevet af 3. november 1856 gjorde Grundtvig skolen til en selvejende institution, ledet af en bestyrelse på 3 medlemmer, første gang valgt af Grundtvig og derefter supplerende sig selv.

Den 18. december 1882 oprettede den daværende bestyrelse en fundats, der sluttede sig meget nær til gavebrevet. Fundatsen blev tinglæst den 21. juni 1886 og er her optrykt som tillæg 2.

Grundtvigs Højskole i Lyngby

Da Københavns vækst efterhånden gjorde forholdene for højskolearbejdet på Marielyst ugunstige, blev ejendommen afhændet for 200.000 kr. Bestyrelsen købte samme år *Landboskolen ved Lyngby* med omtrent 10 tdr. land for 75.000 kr. og tilkøbte i 1904 24½ tdr. land for 29.400 kr. I nogle år havde højskolen hjemsted på landboskolen, men i 1897 opførtes en selvstændig højskolebygning i nærheden til brug for højskolen. Her fortsattes virksomheden under navnet »Grundtvigs Højskole i Lyngby« indtil 1937, da den fortsatte byudvikling også gjorde forhol-

dene for højskolevirksomhed vanskelige på dette sted. I 1930 solgte bestyrelsen landboskolen med ca. 25 tdr. land for 125.000 kr. I 1935 frasolgtes 40.000 kvadratalen grund fra højskolen for 40.000 kr. til udvidelse af Frilandsmuseet i Lyngby, og i sommeren 1937 solgtes højskolebygningen i Lyngby med ca. 5 tdr. land til undervisningsministeriet for 128.000 kr.

Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg

Efter at alle forpligtelser fra Lyngby-tiden var afviklet, ejede den selvejende institution foruden alle sine samlinger og et værdifuldt inventar en kontant formue på godt 100.000 kr.

I sommeren 1937 købte bestyrelsen Frederiksborg Højskole ved Hillerød med ca. 12 tdr. land, inventar og alt tilbehør for 110.000 kr. Denne skole var grundlagt i 1895 af højskolemanden Holger Begtrup på et areal, som i gammel tid havde hørt under godserne Ulverødgård og Hillerødsholm. I 1913 fik Frederiksborg Højskole ved ombygning sin nuværende facade mod haven. I 1909 skænkede Holger Begtrup til Frederiksborg Frimenighed det areal af skolens tilliggende, hvor frimenighedskirken med tilhørende kirkegård er beliggende; siden 1972: Ullerød sognekirke.

Frederiksborg Højskole, der hidtil havde været i forstanderens private eje, blev gennem salget fra den 1. november 1937 til den selvejende institution »Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg«. Samme år opførtes en ny vestfløj indeholdende foredragssal, gymnastiksal og 7 elevværelser. I 1949 og 1953 blev skolen udvidet ved tilkøb af to lærervillaer, »Ole Jensens Hus« og »Æbelholt«, for i alt ca. 140.000 kr.; begge huse ligger på Frederiksborg Højskoles oprindelige areal. I skolens hundredår –1956 – blev opført en tre-etagers elevfløj med 23 værelser og en ny gymnastiksal med tilhørende scene, samtidig med at den tidligere sal blev ombygget til bibliotek og undervisningslokaler. Nybyggeriet og ombygningen beløb sig til ca. 1.200.000 kr.

I 1954 erhvervedes af Frederiksborg amt et tidligere vejareal på 125 kvadratmeter af matr.nr. 3 l og 3 d – det nuværende grønne område nord for skolen langs Frederiksværkvejen. I 1959 udvidedes skolens tilliggende yderligere ved indkøb af to byggegrunde matr.nr. 3 ce og 3 cf, i alt 1.987 kvadratmeter for 12.915 kr., beliggende vest for skolebygningerne. Her blev 1961 opført 2 lærerboliger for i alt 201.000 kr. I som-

meren 1972 byggedes syd for »Ole Jensens Hus« en bolig til skolens pedel og gartner; dette hus kostede ca. 370.000 kr.

I sommeren 1973 ophørte *U-landshøjskolen i Holte*. På denne skole var der i årene 1964-1973 blevet afholdt kurser for embedsmænd fra udviklingslande, særlig fra Afrika. Formålet havde været i overensstemmelse med nordisk folkehøjskole og folkestyre at drive en undervisning for studerende fra disse lande. Ved skolens ophør fandt dens bestyrelse, at man bedst kunne skabe mulighed for en fortsættelse af de sider af skolens arbejde, der måtte anses af interesse i et dansk-folkeligt oplysningsarbejde, ved en tilslutning til en eksisterende folkehøjskole. Valget faldt på Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg, hvorefter U-landshøjskolens kapital ca. 800.000 kr. samt inventar og bibliotek blev givet til skolen. Angående tilslutningen henvises til tillæggene 4 og 5.

Som det fremgår af foranstående, har Grundtvigs Højskole fra sin oprettelse været en selvejende institution, men da den er grundlagt af en enkelt mand og på flere punkter ikke opfyldte de betingelser, som undervisningsministeriet stillede, for at en højskole var berettiget til statslån efter bestemmelserne i lov nr. 311 af 4. juli 1942 med senere ændringer og tilføjelser, blev skolens fundats fornyet den 1. juni 1953. Denne fundats er optrykt som tillæg 3.

Efter Folketingets vedtagelse af lov nr. 259 af 4. juni 1970 om folkehøjskoler m. v. og anden nyere lovgivning, der berører højskolerne, har undervisningsministeriet anmodet om en á jour-føring af skolens fundats, hvorefter den efter ministeriets accept i brev af 29. november 1973 er blevet endelig vedtaget på skolens bestyrelsesmøde den 17. december 1973 og underskrevet af samtlige bestyrelsesmedlemmer i følgende affattelse:

FUNDATS

§ 1.

Grundtvigs Højskole er oprettet ved det af præst ved Vartov Hospital Nikolaj Frederik Severin Grundtvig under 3. november 1856 udstedte og den 9. maj 1859 tinglyste gavebrev som en selvejende institution.

§ 2.

Institutionen har navnet »Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg«. Dens hjemsted er Ullerød sogn, Hillerød kommune, Frederiksborg amt.

§ 3.

Grundtvigs Højskoles formål er inden for rammerne af den til enhver tid gældende lovgivning for folkehøjskoler at give voksne unge og andre, der søger en videregående oplysning og kundskab, en undervisning, som kan komme til nytte i livets forskellige stillinger. Dette formål søges opnået ved gennem foredrag og samtale at oplyse både om vort eget folks og menneskeslægtens historie, ved at gøre dem bekendt med vor litteratur og ved at hjælpe dem til færdighed i at bruge modersmålet såvel mundtligt som skriftligt, samt i det hele give dem lejlighed til erhvervelse og udvidelse af de kundskaber, som hører til almindelig dannelse.

§ 4.

Institutionen er ejer af matr.nr. 2 d, 2 e, 2 f, 3 d, 3 i, 3 l, 2 ad, 3 k, 3 ce, 3 cf og 3 lm af Ullerød ejerlav, Hillerød kommune, Frederiksborg amt. Med hensyn til institutionens aktiver og passiver henvises til en pr. 31. marts 1973 udarbejdet status. Skolens drift finansieres dels gennem elevers og kursisters afgifter og de til enhver tid gældende offentlige tilskudsordninger. Skolens midler, herunder et muligt overskud, kan kun komme skolen til gode. Kapital, der ikke er bundet i fast ejendom, inventar m. v. eller er nødvendig for skolens drift, anbringes efter reglerne for anbringelse af midler, som tilhører legater under offentlig styrelse. Værdipapirer skal noteres på skolens navn.

§ 5.

Grundtvigs Højskoles øverste myndighed er en skolekreds, som er garant for, at skolen arbejder efter sit mål.

Skolekredsen består 1) af skolens bestyrelse, 2) af den siden 1942 af hvert elevhold til elevforeningens bestyrelse valgte repræsentant, 3) af de generalforsamlingsvalgte medlemmer af samme forenings bestyrelse og 4) af 20 venner af højskolen, første gang udpeget af skolens bestyrelse. Af de 20 højskolevenner afgår hvert år, første gang i 1978, 5 ved lodtrækning. Nye højskolevenner vælges af skolekredsens årsmøde for en periode af fire år. Afgående medlemmer kan genvælges.

Intet af skolekredsens medlemmer har ret til nogen del af skolens formue eller udbytte af nogen art, ligesom de ikke kan gøres personlig ansvarlig for skolens forpligtelser.

Ved udeblivelse fra skolekredsens årsmøde to på hinanden følgende gange uden meddelelse fortabes medlemskabet.

§ 6.

Skolekredsens årsmøde afholdes normalt i august- september på højskolen, dog senest inden udgangen af oktober.

Overordentligt møde i skolekredsen afholdes, hvis bestyrelsens formand skønner det ønskeligt, eller mindst 10 medlemmer af kredsen stiller forslag derom. Begæringen skal indgives skriftligt til bestyrelsen med angivelse af, hvad der ønskes behandlet. Forslag fra skolekredsens medlemmer må for at komme til behandling og afgørelse på skolekredsens årsmøde være indgivet skriftligt til bestyrelsen inden forudgående 1. juli.

Alle indkaldelser af skolekredsen, ledsaget af dagsorden, foretages af bestyrelsen ved brev til de enkelte medlemmer med mindst fire ugers varsel.

Skolekredsens møde ledes af en af forsamlingen valgt dirigent, der afgør alle spørgsmål vedrørende sagernes behandling og stemmeafgivningen. Hvert skolekredsmedlem har én stemme.

Skolekredsens beslutninger er gyldige uanset de mødtes antal, idet der dog til ændringer af skolens fundats og beslutning om institutionens ophør kræves, at mindst 2/3 af medlemmerne er tilstede, og at beslutningen vedtages med en majoritet på 2/3 af de afgivne stemmer, samt at denne godkendes af undervisningsministeriet.

Er der ikke 2/3 af medlemmerne tilstede, men fundatsændringen eller

Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg.

ophørsbeslutningen vedtages med den angivne majoritet, afholdes nyt skolekredsmøde inden tre måneder, og mødet er da beslutningsdygtigt, uanset de mødtes antal.

På årsmødet foretages:

1. Bestyrelsens formand og skolens forstander aflægger beretning om skolens drift og virksomhed henholdsvis i det sidste regnskabsår, som er finansåret, og i skoleåret.
2. Bestyrelsen forelægger det reviderede regnskab for det sidst forløbne år til godkendelse.
3. Behandling af forslag fra bestyrelsen eller skolekredsens medlemmer.
4. Valg af medlemmer til skolekredsen.
5. Valg af medlemmer til skolens bestyrelse.
6. Valg af statsautoriseret revisor.
7. Eventuelt.

Ved årsmødet afholdes så vidt muligt et af bestyrelsen tilrettelagt møde med drøftelse af folkehøjskolens stilling og opgave i nutiden.

§ 7.

Højskolens bestyrelse består af 7 medlemmer, der skal være myndige og ikke ude af rådighed over deres bo. De tre af bestyrelsens medlemmer er selvsupplerende, første gang valgt af N. F. S. Grundtvig. De udpeger et nyt medlem, hvis én af de tre ønsker at udtræde eller bliver ude af stand til at varetage sit mandat. De øvrige 4 bestyrelsesmedlemmer vælges første gang af bestyrelsen, derefter af skolekredsens årsmøde. Hvert år afgår det ældst valgte bestyrelsesmedlem. Er flere valgt samtidig, da efter lodtrækning. Afgående bestyrelsesmedlemmer kan genvælges. Højskolens forstander, lærere, øvrige medarbejdere og elever kan ikke indvælges i bestyrelsen.

Bestyrelsen vælger selv formand og næstformand og ansætter og afskediger skolens forstander. Dennes ansættelse skal godkendes af undervisningsministeriet. Bestyrelsen har den overordnede ledelse af institutionen m. v., herunder dennes økonomi. Det påhviler bestyrelsen at påse, at regler i love, bekendtgørelser m. v. for folkehøjskoler overholdes, samt at skolen ledes i overensstemmelse med sit formål. Bestyrelsen antager en sekretær til at føre en protokol med mødereferater samt en pr. 1. november årlig á jour-ført fortegnelse over skolens medlemmer.

Bestyrelsen kan nedsætte særlige udvalg med angivelse af disses opgave og kompetence.

Bestyrelsen holder møde, når formanden skønner det ønskeligt, eller hvis mindst to medlemmer af bestyrelsen anmoder derom.

Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af dens medlemmer er tilstede. Ved stemmelighed er formandens stemme afgørende.

Højskolens forstander og to af lærerrådet valgte repræsentanter deltager i bestyrelsens forhandlinger, men uden stemmeret.

Bestyrelsen holder et årligt orienteringsmøde med højskolens lærere og faste medarbejdere. Ved forstanderskifte afholdes møde med skolens faste lærere, før valg af forstander foretages.

Ved køb, salg eller pantsætning af fast ejendom forpligtes institutionen af et flertal af bestyrelsens medlemmer, herunder formand eller næstformand. I andre anliggender kan institutionens formand eller næstformand forpligte institutionen. Til køb, salg eller anden overførelse af ejendomsretten til fast ejendom og pantsætning af fast ejendom kræves undervisningsministeriets godkendelse. Denne dispositionsindskrænkning tinglyses på samtlige skolens ejendomme.

Bestyrelsens medlemmer er ulønnede. Dansk rets almindelige erstatningsregler gælder for bestyrelsesmedlemmerne, men de hæfter ikke i øvrigt personligt for skolens gæld.

§ 8.

Højskolens daglige virksomhed forestås af forstanderen, der har den pædagogiske ledelse af skolen og træffer bestemmelse om ansættelse og afskedigelse af lærere og medarbejdere. Forholdet mellem institutionen og forstanderen aftales ved en kontrakt. Forstanderen er institutionens kasserer.

§ 9.

Skulle forholdene medføre, at skolens virksomhed ikke kan fortsætte efter sit formål, skal bestyrelsen efter en vedtagelse i skolekredsen som omtalt i § 6, og med undervisningsministeriets godkendelse, træffe bestemmelse om skolens midlertidige lukning eller ophør. I sidstnævnte tilfælde skal skolens eventuelle formue – ligeledes med undervisningsministeriets godkendelse – anvendes til formål, der svarer til fundatsens formålsparagraf. Bestyrelsen har ansvaret for at give undervisningsministeriet meddelelse om en eventuel nedlæggelse af skolen. Endvidere har bestyrelsen i så tilfælde ansvaret for bevarelsen af skolens aktiver og for, at det økonomiske opgør foretages efter loven. Endelig skal den ved skolens nedlæggelse siddende bestyrelse fortsætte sin funktion, indtil det økonomiske opgør af skolens aktiver og passiver er gennemført efter loven eller overgået til behandling i skifteretten eller ved en af undervisningsministeriet godkendt likvidation.

Således vedtaget på bestyrelsesmødet den 17. december 1973.
Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg, Hillerød.

Sign. *E. Høgsbro Holm.* Sign. *S. Haugstrup Jensen.*
Sign. *H. O. Stryhn.* Sign. *S. E. Bjerre.*
Sign. *A. Mariegaard.*

Foranstående fundats er godkendt af undervisningsministeriet i skrivelse af 4. januar 1974 mrkt. j.nr. 23-02-05/73 fra Direktoratet for Ungdomsundervisningen.

Tillæg nr. 1.

Gavebrev

Jeg Nikolaj Frederik Severin Grundtvig, Præst til Helligaands Hospitalet i Staden Kjøbenhavn, Ridder af Danebrog, kjendes og hermed vitterliggjør:

At da jeg ved Skjøde af 12te Juni 1855, tinglæst 25de Juni s.A., har erhvervet Eiendommen MARIELYST, beliggende i Raadmands-Marken under Matrikul Nr. 167 11 og 12 B, med Grund, Have og Jorde, i det Øiemed der at oprette en Dansk Folkehøjskole under Navn af »Grundtvigs Højskole paa Marielyst«, og da nu det Fornødne til sammes Indretning og Iværksættelse er ordnet: saa skiænker, giver og skiøder jeg herved bemeldte Eiendom til den ommeldte Danske Folkehøjskole, med de Rettigheder og Byrder, hvormed jeg selv har eiet samme, og paa de Vilkaar:

1. *at jeg maa forbeholde mig i min Livstid fuld Raadighed over Eiendommen til Bedste for Høiskolen, som dens eneste og uindskrænkede Bestyrer,*
2. *at Høiskolen overtager og friholder mig og mine Arvinger for den i Eiendommen indestaaende Pantegjeld.*

Efter min Død overdrager jeg Skolens Bestyrelse til Hr. Hofjægermester H. Carlsen af Gammelkjøgegaard, Hr. Pastor G. Busck, Sognepræst til Brøndby-Vester og -Øster, og Hr. Pastor P. A. Fenger, Sognepræst til Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn. Skulde en af dem ønske at udtræde af Bestyrelsen, eller ved Døden afgaa, da vælger de to andre et nyt tredie Medlem, og i det Tilfælde, at de derom ikke kunne enes, tilkaldes Skolens Forstander, med Ret til at afgjøre Valget. Og har denne Bestyrelse at rette sig efter den nærmere Fundats, som jeg selv maatte give Skolen i levende Live, eller som ved min Død forefindes efter mig, men i Mangel deraf selv at forfatte en saadan Fundats.

Kjøbenhavn d. 3die November 1856. *Sign. N. F. S. Grundtvig.*

Til Vitterlighed
Sign. C. J. Brandt. *Jens Jørgensen.*

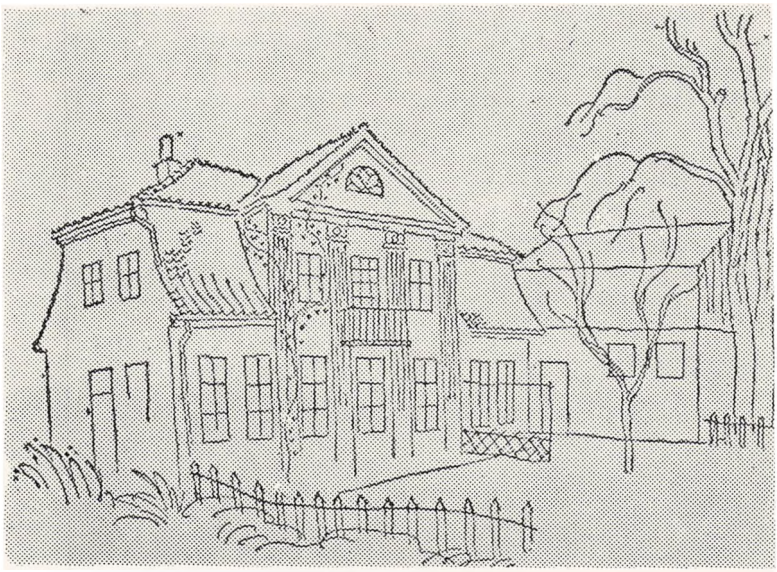

Grundtvigs Højskole på Marielyst.

Tillæg nr. 2

Fundats for Grundtvigs Højskole paa Marielyst

§ 1.

Grundtvigs Højskole er opstaaet ved afdøde Sognepræst ved Vartov Hospital Nikolaj Frederik Severin Grundtvig under 3'November 1856 oprettede, den 9' Maj 1859 thinglæste Gavebrev, ved hvilket han har skænket Ejendommen Marielyst, beliggende i Københavns udenbyes Klædebo Kvarter i Raardmandsmarken under Matrikelnumrene 167, 11 og 12 B til Oprettelse af en dansk Folkehøjskole.

§ 2.

Højskolens Formaal er at give den voksne Ungdom, der søger en videregaaende Oplysning og Kundskab, en Undervisning, som kan komme til Nytte i Livets forskellige Stillinger. Dette Formaal søges opnaaet ved gennem Foredrag at oplyse de Unge baade om vort eget Folks og Menneskeslægtens Historie, ved at gøre dem bekendt med vor Litteratur og ved at hjælpe dem til Færdighed i at bruge Modersmaalet saavel mundtlig som skriftlig samt i det Hele give dem Lejlighed til Erhvervelse og Udvidelse af de Kundskaber, der hører til almindelig Dannelse.

Skolens Forstander vælges og afskediges af Bestyrelsen med Stemmeflerhed.

§ 3.

Bestyrelsen, der oprindelig bestod af tre af Biskop Grundtvig dertil udsete

Mænd, bestaar for Tiden af Sognepræst i Lyngby Sogn, Pastor P. Rørdam, R. af D. og Dbmd., Statsrevisor Lars Dinesen af København og Grosserer Carl Ludvig Larsen af København.

Naar et Medlem af Bestyrelsen ønsker at fratræde, afgaar ved Døden eller af anden Grund bliver ude af Stand til at deltage i Skolens Bestyrelse, vælge de to andre Medlemmer af Bestyrelsen et nyt Medlem. Kunde de ikke blive enige, tilkaldes Skolens Forstander og afgør Sagen ved at slutte sig til det ene Medlem af Bestyrelsen.

Saafremt to af Bestyrelsens Medlemmer samtidig fratræder eller bliver ude af Stand til at fungere, foretages Valg af det tilbagestaaende Medlem af Bestyrelsen og Skolens Forstander. Kunde de ikke blive enige, afgør Kirke- og Undervisningsministeriet Sagen ved at slutte sig til den ene eller den anden.

§ 4.

Da der er tilflydt Skolen to Kapitaler med den særegne Hensigt at hjælpe fattige Elever, nemlig 2000 Kr., som er skænkede af Professor Frederik Hammerich, og 2800 Kr., der er skænkede af Biskop Grundtvig, vil det af Skolens Bestyrelse være at paase, at Renten af 4800 Kr. efter en Rentefod af 4 % aarlig, altsaa 192 Kr. aarlig, anvendes i det nævnte Øjemed.

§ 5.

De Pengeeffekter, som Højskolen maatte erhverve, ville være at notere paa dens Navn og at forsyne med Kirke- og Undervisningsministeriets Prohibitivspaategning. Til Salg af saadanne Effekter kræves Kirke- og Undervisningsministeriets Samtykke, hvilket ogsaa er fornødent til Salg, Pantsættelse eller Behæftelse af Skolens faste Ejendom.

Lyngby og København, d. 18' Decbr. 1882.

Sign. Rørdam. Sign. Lars Dinesen. Sign. Carl L. Larsen.

Læst, tilligemed vedhæftede kgl. Konfirmation, i den kongelige Landsover- samt Hof- og Statsret, Mandagen d. 21. Juni 1886.

Sign. Schlegel. Sign. C. Sporon.

Protokolleret

Sign. Severinsen.

Tillæg nr. 3.

Fundats

§ 1.

Grundtvigs Højskole er oprettet ved det af Præst ved Vartov Hospital, Nikolaj Frederik Severin Grundtvig, under 3. november 1856 udstedte og den 9. Maj 1859 tinglæste Gavebrev.

Institutionen, der er selvejende, har Navnet »*Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg*«. Dens Hjemsted er Harløse Kommune, Frederiksborg Amt.

Skolens Ejendom er Matrikel Nr. 2 d, 2 e, 2 f, 3 d, 3 i, 3 l, og 3 k, samt 2 ad og 2 ae af Ullerød By, Tjæreby Sogn.

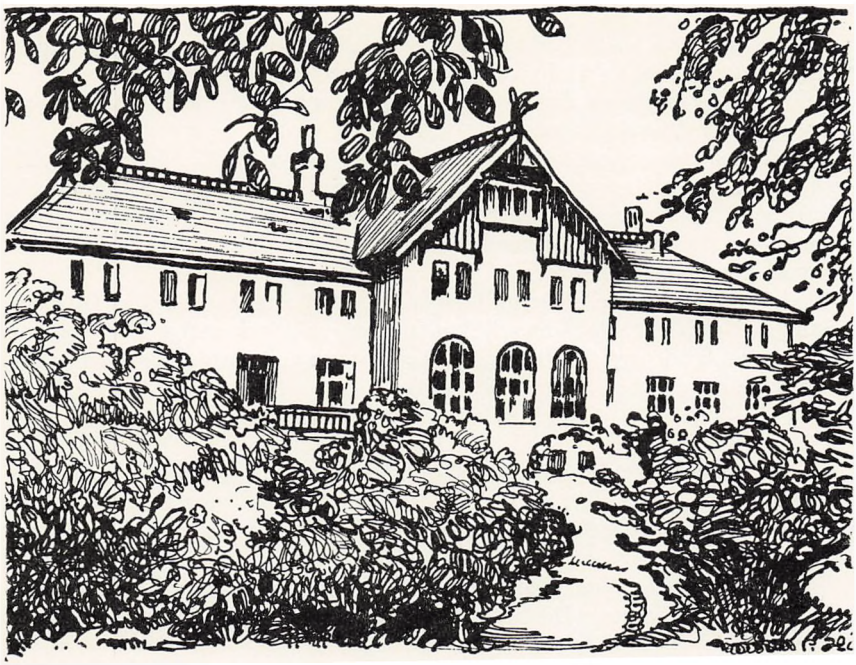

Grundtvigs Højskole i Lyngby.

Ifølge Status pr. 1. November 1950 var Ejendommens Værdi opført til

	Kr. 221.000,00	
÷ Prioritetsgæld	Kr. 71.620,00	Kr. 149.380,00
Værdi af Inventar, udestaaende Fordringer og kontante Beholdninger	Kr. 108.017,00	
÷ anden Gæld	Kr. 67.397,00	Kr. 40.620,00
	Formue ialt	Kr. 190.000,00

§ 2.

Højskolens Formaal er indenfor Rammerne i Lovbekendtgørelse af 16. September 1947 om Folkehøjskoler og Landbrugsskoler at give den voksne Ungdom, der søger en videregaaende Oplysning og Kundskab, en Undervisning, som kan komme til Nytte i Livets forskellige Stillinger. Dette Formaal søges opnaaet ved gennem Foredrag at oplyse de unge baade om vort eget Folks og Menneskeslægtens Historie, ved at gøre dem bekendt med vor Litteratur og ved at hjælpe dem til Færdighed i at bruge Modersmaalet saavel mundtlig som skriftlig, samt i det hele give dem Lejlighed til Erhvervelse og Udvidelse af de Kundskaber, som hører til almindelig Dannelse.

§ 3.

Bestyrelsen, der hidtil har bestaaet af 3 Medlemmer, første Gang valgt af Grundtvig selv, udvides til 5 medlemmer, idet Skolens Forstander og Formanden for Grundtvigs Højskoles Elevforening indtræder som fødte Medlemmer, saa længe de beholder disse Stillinger.

Bestyrelsen bestaar for Tiden af fhv. Ligningsdirektør *H. C. Henningsen,* Glostrup, Sognepræst *Gudmund Schiøler,* Tølløse, og Gaardejer *Jakob Nielsen,* Kæderup pr. Helsinge, og udvides med Højskoleforstander *S. Haugstrup Jensen,* Grundtvigs Højskole, og Forstander *Ernst J. Borup,* Vartov, København (som Formand for Elevforeningen).

Saafremt et eller flere af de tre førstnævnte Medlemmer af Skolens Bestyrelse udtræder eller bliver ude af Stand til at fungere, vælger de øvrige Medlemmer et tilsvarende Antal nye Medlemmer. Staar Stemmerne lige, gør Formandens Stemme Udslaget.

§ 4.

Bestyrelsen vælger selv sin Formand og Næstformand. Til disse Poster kan Forstanderen ikke vælges. Der vælges en Kasserer i eller udenfor Bestyrelsen. Den administrerende Forstander foretager løbende Kassererforretninger under Ansvar overfor Bestyrelsen.

Bestyrelsen træffer sine Afgørelser ved Stemmeflerhed. Staar Stemmerne lige, gør Formandens Stemme Udslaget. Bestyrelsen ansætter og afskediger Skolens Forstander.

Valg af Forstander skal yderligere godkendes af Undervisningsministeriet i Henhold til Højskolelovens § 3.

Ved Behandling af Spørgsmaal vedrørende Forstanderens personlige Forhold til Skolen deltager Forstanderen normalt ikke i Bestyrelsens Møder.

Over de i Bestyrelsen førte Forhandlinger føres en Forhandlingsprotokol, der underskrives af de mødte Bestyrelsesmedlemmer.

§ 5.

Bestyrelsen kan af sin Midte vælge et Forretningsudvalg paa tre Medlemmer, som med deres Underskrift forpligter Institutionen i økonomiske Anliggender.

Et eventuelt Overskud ved Skolens Drift udover det til kommende Drift nødvendige skal enten indsættes paa Sparekassebog eller Bankbog i Institutionens Navn eller anbringes i saadanne solide Værdipapirer, hvori Umyndiges Midler anbringes. Saadanne Værdipapirer skal saavidt muligt noteres på Institutionens Navn.

En saadan opsparet Kapital kan anvendes enten til Imødegaaelse af eventuelle Driftsunderskud eller til Bedste for Skolens Udvidelse eller lignende.

Til Køb, Salg og Pantsætning af fast Ejendom kræves en Bestyrelsesbeslutning og Undervisningsministeriets Samtykke.

§ 6.

Skolens Drift, til hvilken Statstilskud ydes efter de gældende Regler, sker for Institutionens Regning og Risiko.

Skolens daglige Ledelse forestaas af Forstanderen, der træffer Bestemmelse om Ansættelse og Afskedigelse af Lærere og Medhjælpere.

Forstanderen er fastlønnet, Forholdet mellem Institution og Forstander fastsættes iøvrigt ved en Kontrakt.

§ 7.

Skolens Regnskabsaar gaar fra 1/11 til 31/10.

Hvert Aar inden 1. Januar har Kassereren at udarbejde Driftsregnskab og Status for Skolen.

Regnskabet revideres og forsynes med Revisionspaategning af to Revisorer, som vælges af Bestyrelsen, og af hvilken den ene skal være anerkendt regnskabskyndig.

§ 8.

Ændringer i Skolens Fundats kan kun ske efter Bestyrelsens Beslutning og med Undervisningsministeriets Godkendelse.

§ 9.

Skulde Forholdene udvikle sig saadan, at Skolens Virksomhed ikke kan fortsættes, kan Bestyrelsen med Undervisningsministeriets Godkendelse træffe Bestemmelse om Skolens Flytning, Lukning eller Ophør. I sidstnævnte Tilfælde skal Skolens eventuelle Formue anvendes til Formaal, der svarer til dem, der er fastsat i Fundatsens § 2.

Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg, den 1. Juni 1953.
Sign. H. C. Henningsen. Sign. Gudmund Schiøler. Sign. Jakob Nielsen.

Tillæg nr. 4. Holte, 12. februar 1973.

Vedrørende U-landshøjskolens tilslutning til Grundtvigs Højskole ved Frederiksborg

1. U-landshøjskolen i Holte blev oprettet i 1964 med støtte fra U-landsstyrelsen. Ford Fonden ydede for de første 5 år et tilskud på kr. 1.566.000,-, hvoraf kr. 800.000,- blev udlånt til Scandinavian Seminar College.
   U-landshøjskolen, hvis engelske navn var Rural Development College (RDC), havde til formål i overensstemmelse med den nordiske folkehøjskole og det nordiske folkestyre at arrangere kurser for studerende fra udviklingslandene. I slutningen af 60'erne ændredes den danske bistandspolitik på flere områder, bl. a. ønskede U-landsstyrelsen, der fra 1970 tog navneforandring til Styrelsen for Internationalt Udviklingssamarbejde (DANIDA), af principielle grunde ikke at yde støtte til længerevarende uddannelser her i landet.
2. Bestyrelsen for U-landshøjskolen overvejede herefter forskellige muligheder for at videreføre de sider af U-landshøjskolens hidtidige arbejde, der må anses af væsentlig interesse i et dansk, folkeligt oplysningsarbejde, og der var enighed om, at en tilslutning til en eksisterende folkehøjskole ville være den bedste løsning.
   I september 1972 henvendte bestyrelsen sig til Grundtvigs Højskole. Under de stedfundne forhandlinger mellem bestyrelserne for de to skoler om U-lands-

højskolens eventuelle tilslutning til Grundtvigs Højskole var der enighed om, at tilslutningen måtte have den særlige karakter, at Grundtvigs Højskole udvidede sin virksomhed som nedenfor omtalt. Der var fra RDC's side fuld forståelse for, at Grundtvigs Højskole skal fortsætte som en dansk folkehøjskole, og man fandt, at der ved den nævnte ordning var skabt mulighed for at videreføre U-landshøjskolens folkelige intentioner.

3. U-landshøjskolens aktiver, der andrager ca. 1 mill. kroner (800.000,- kr. i rede penge samt et bibliotek og diverse inventar) overføres til Grundtvigs Højskole. Kontantbeholdningen anbringes i en fond, der skal anvendes i forbindelse med et planlagt nybyggeri til en speciel kollegiebygning eller lignende bl. a. med henblik på afholdelse af u-landskurser.
   Grundtvigs Højskole vil som et led i det almindelige højskolearbejde tilbyde undervisning i internationalt udviklingssamarbejde samt være vært for internationale kurser og seminarer.
   Der er i begge bestyrelser fuld forståelse for at bibeholde den pædagogiske og ledelsesmæssige frihed, der er et kendetegn for den danske folkehøjskole.
   Den af undervisningsministeriet krævede revision af højskolens fundats vil formentlig betyde, at bestyrelsen for Grundtvigs Højskole udvides fra 5 til 7 medlemmer. I forbindelse hermed har bestyrelsen for Grundtvigs Højskole givet udtryk for, at man vil opfordre 2 af den nuværende bestyrelse for U-landshøjskolen, når denne skole ophører, og når den nye fundats for Grundtvigs Højskole er godkendt af undervisningsministeriet, til at indtræde i Grundtvigs Højskoles bestyrelse. Endvidere har man fra Grundtvigs Højskoles bestyrelse meddelt, at man i det af undervisningsministeriet foreskrevne repræsentantskab efter forhandling med U-landshøjskolens bestyrelse vil foreslå optaget 5 medlemmer i Grundtvigs Højskoles repræsentantskab, som formentlig bl. a. vil komme til at omfatte 20 venner af højskolen, første gang udpeget af skolens bestyrelse. -- Både de her omtalte 2 bestyrelsesmedlemmer og de 5 medlemmer af repræsentantskabet vil være undergivet fundatsens almindelige bestemmelser. Det skal dog tilføjes, at bestyrelsen for Grundtvigs Højskole vil gøre sit til, at en repræsentation som den ovennævnte vil fortsætte fremover.

(Ovenstående bestemmelser er formuleret under samarbejde mellem bestyrelserne for de to skoler og af U-landshøjskolens formand, højesteretssagfører Ib Thyregod, forelagt for og godkendt af denne skoles repræsentantskab).

Tillæg nr. 5.

FUNDATS
for Grundtvigs Højskoles RDC Fond

§ 1.

Fondens navn er Grundtvigs Højskoles RDC Fond.

Fonden er oprettet ved U-landshøjskolens tilslutning til Grundtvigs Højskole og den i forbindelse hermed skete overførelse af U-landshøjskolens aktiver til Grundtvigs Højskole, jvfr. dokument af 12/2 1973.

§ 2.

Fondens formål er at yde økonomisk støtte til et planlagt nyt byggeri af en speciel kollegiebygning el. lign til Grundtvigs Højskole, bl. a. med henblik på afholdelse af u-landskurser.

Fondens midler kan af bestyrelsen anvendes til køb af grund til opførelse af nye skolebygninger for Grundtvigs Højskole og førnævnte kollegiebygning.

§ 3.

Fondens kapital består af et pantebrev, stort kr. 800.000,- i matr.nr. 1 cm, 1 ck, og 1dc Rudegaard by, Ny Holte Sogn.

Ved pantebrevets indfrielse vil provenuet, ligesom fondens likvide midler være at anbringe i bank, sparekasse eller obligationer.

§ 4.

Bestyrelsen består af Grundtvigs Højskoles til enhver tid siddende bestyrelse.

Fonden tegnes af 3 af bestyrelsens medlemmer i forening.

§ 5.

Fondens årlige indtægter vil være at henlægge til kapitalen, dog er bestyrelsen berettiget til at anvende kapitalen og indtægterne til det i § 2 nævnte formål.

§ 6.

Fondens revisor er Grundtvigs Højskoles revisor.

§ 7.

Nærværende fond ophører med sit virke, når fondens formål er opfyldt fuldt ud.

Såfremt Grundtvigs Højskole skulle ophøre, skal fondens formue, i det omfang denne ikke er anvendt til byggeriet, anvendes efter Grundtvigs Højskoles formål i overensstemmelse med de i skolens fundats fastsatte regler.

Hillerød, den 8. april 1974.

Jens Christiansen. *E. Høgsbro Holm.*
Arne Fremm. *Ib Thyregod*
A. Mariegaard.

Træet

Når bladene er blæst af bøgene her uden for vinduet og af den store fyldige ahorn, sker der hvert år noget overraskende: da beherskes udsigten af en høj, gammel gran. Først nu ser man den, men til gengæld dag for dag, til en skøn majdag det lysegule bøgeløv atter hyller den i sit yndige slør.

Smukkest er granen en kold vinterdag hen under aften. Tæt og lodden står den og sover. Og himlen klæder den i en kåbe af ulmende rødt forneden og grønt opefter. – Og nu, nu tindrer stjernen over dens tvedelte top.

Sådan en aften er det frost. Men også i tøvejr er træet kønt, nyvasket og lifligt grønt. – Man forstår da uden videre, hvorfor vi så taknemmeligt kårede det stedsegrønne nåletræ til julens fineste smykke og tog det ind i stuen og pyntede det. – Netop i disse dage henter man det hjem. Her i Nordsjælland er der steder, hvor børnene selv kan få lov til at søge deres ud. De er med forældrene i skoven. Og er de heldige, får de haren at se, som har søgt ly i tykningen. Eller et par hjorte, der stryger ud fra mørket under træerne. Det knitrer i de visne nåle på jorden, og så er der helt stille igen. Børnene mindes det måske en anden gang.

For mange år siden oplevede jeg livet i et hjem, hvor alle fester havde bestemte skikke og traditioner. Alt *betød* noget. Det gjaldt ikke mindst julen og træet. Det var såmænd på Frederiksborg Højskole i C. P. O. Christiansens og hans kones forstandertid. Pip kom jo fra det gamle Askov, og for hende var tradition og sammenhæng dyrebare ord.

Hun stod selv for pyntningen af det store træ, og det var lidt af en ære at få lov til at hjælpe hende med det. – Endelig stod det og lyste, fint og nyt. Man kunne mærke det prikke lidt i fingrene, og huden blev en smule rød og hævet. For da man pyntede træet, blev man stukket forbistret af nålene. Sådan er det jo altid, men her især. Der skulle nemlig allerførst snoes en guirlande med papirroser om stammen. Nu kunne man faktisk dårligt nok se den, men den var der altså. Og en salmetone blev ved med at mumle i hovedet på én: »Du det ser, jeg har i sinde, rosenkrans om kors at vinde«. – Og nu fortalte Pip, som hun havde gjort det alle de tidligere år, den gamle legende, som virkelig knytter forbindelsen fra livets træ til korsets.

Maleren *Piero della Francesca* brugte nogle af leddene i denne legende og tog andre med i sin fortælling, da han omkring 1450 skildrede korsets

historie på korvæggene i kirken San Francesco i Arezzo nede syd for Firenze. En grå oktoberdag så vi freskerne i den arrede og barske by. – Ja. Som tiden er gået, er der mange billeder, der ligger rede i sindet og melder sig, når man en mørk eftermiddag på denne årstid sidder og falder i staver og ser ud mod det store træ i haven mellem »Æbelholt« og højskolen.

I Arezzo begynder fortællingen øverst oppe i koret til højre. – Jeg kan endnu høre Pips kønne stemme berette enkelt og stilfærdigt: Adam var blevet en meget gammel mand, og nu skulle han dø. Da han mærkede døden komme, sendte han sin søn Set ud på den lange vandring tilbage til Paradis. For dengang Adam og Eva måtte forlade Edens have, havde Herren lovet ham, at han en dag skulle blive lindret i sine hårde kår af barmhjertighedens olie. Den skulle Set nu bede om hos keruben, der vogtede havens porte. Han nåede også derop og fik talt med englen og fik lov til at se ind i frodigheden, hvor træet bredte sin grønne krone over livets kilder, som randt ved dets fod. Øverst i toppen så han en ung kvinde sidde med et barn på skødet. Men olien fik han ikke. Keruben gav ham i stedet tre frø fra livstræet. Dem kunne han gå hjem med til faderen. – Alt dét ser man på Pieros freske højt oppe på korvæggen. Om ikke andet husker man de gustne farver, som behersker dét billede. – Hvad er det, man gør ved den gamle mand? Jo. De tre frø blev lagt i hans mund ved døden. Man begravede ham, og tiden gik. Men på hans grav satte frøene skud: En cypres, en pinje, og en ceder voksede op. Men siden blev de til ét træ, for stammerne flettede sig ind i hinanden.

Der stod det dyrebare træ. Men man skønnede slet ikke altid på det, men glemte, hvor det stammede fra. – Da Salomons håndværkere stod og manglede et godt stykke tømmer til templet, de var ved at bygge, huggede de en bjælke ud af livstræets stamme. De vidste jo ikke, hvad de havde med at gøre. Men tømmerstokken var dem genstridig. Da den omsider var passet til og sat på plads, stemte den med ét af alle kræfter mod væg og tag, og huset faldt sammen. Derover blev kongen meget vred og lod bjælken lægge som gangbrædt over Kedrons bæk – så måtte den finde sig i at blive trådt på af onde og gode.

En skønne dag kom dronningen af Saba og skulle over bækken på vej til besøget i Jerusalem. Men hun standsede – gik ikke over. For i et syn så hun broplanken rejst som dét kors, der bar den døende Messias.

I Piero della Francescas billedrække er denne begivenhed skildret me-

get smukt. Det er en solid firkantet bjælke, som dronningen og hendes følge er standset ved. Selv knæler hun for den. Bag hende står ternerne og rideknægtene. Alle linier af betydning løber ud i hendes skikkelse og foldede hænder. Det er fin fortællekunst. Der er ikke noget, som er ophidset eller fortrukket i ansigter eller holdning. Kun en lang bølgende bevægelse, som falder til ro i hendes andagtsfulde skikkelse.

Dronningen ville ikke træde på broen, men vadede over bækken. Da hun kom til kongen, fortalte hun, hvad hun havde set. Og nu kom da

træet til ære og værdighed igen. Men man var bange for, at der skulle tilstøde det noget, og gemte det derfor dybt i jorden. Naturens kræfter arbejdede det imidlertid fri, som tiden gik, og det drev ud i Betesda Dam, hvis vand træet gav helbredende kraft. – Her lå det så, til bødlens hjælpere trak det op, da de skulle rejse korsene på Golgata. Det blev Kristi kors. Og han led døden på det. Men nogle dråber af hans blod randt ned ad træet og trængte langt ned i jorden under retterstedet. Dér nåede de en hovedskal, som var tilbage fra en gammel grav, ingen mere kendte til. – Det var Adams. Og sådan gik det altså i opfyldelse: Han blev læsket af den barmhjertighedens olie, som var den anden Adams blod. »Livstræet fæsted' i graven rod« og blev ét med korset.

Her endte Pip sin fortælling. Piero della Francescas billedrække fortsætter beretningen om korsets historie.

Billedet i ord eller farver er aldrig slet og ret en forklaring. Det er mere end rummeligt, sætter ikke punktum, men åbner for andre billeder. Nogle er nære og fortrolige, andre rækkes os tværs over tidernes kløft. – I hastigt følge melder de sig: De yppige ranker, som danner livstræet i San Clemente i Rom, og i Ravennas dejlige mosaikker. Der ser man hjortene ved træets rod. I den lille valgmenighedskirke her ved højskolen har Niels Skovgaard på korvæggen malet – ikke noget træ – men korset. Fra det vælder kilden, som rådyrene læskes ved.

Billede kalder på billede.

Juletræet selv, som man har set det i forskellige hjem. Og på gaden! – Der var så mange, der solgte juletræer i de hårde år i trediverne, da man var dreng. – Arezzo! Der er nok koldt nu i de snævre gader i den gamle by. – Cedren, som står i San Marco klostrets gård i Firenze og sier sollyset. – Cypresserne langs en mur i Assisi. – Van Goghs cypresser, flammer, der forbinder jord og himmel.

Den store gran ude i haven duver svagt i blæsten. Går man ind under den, kan man høre en sagte susen. Akkompagnementet sørger de tørre bøgegrene for. De klaprer mod hinanden.

– – –

Nu er stjernen tændt deroppe over træet. – Rundt om i husene trækker man gardinerne for. Foran en af de nye villaer på den anden side af vejen lyser allerede »grenen fra livets træ«.

Den gamle gran får først sin mørketid, når til foråret de kåde bøge lukker den inde igen, og vi går mod sommer og lange dage.

Emil Petersen.

Om usikkerheds værdi

Forandringer i ydre forhold fører ofte til usikkerhed i de indre. Når forandringerne tager stærk fart, kan der komme stor vaklen ind i menneskers tilværelse.

En utrolig usikkerhed præger mange nu. De fleste oplever uroen. Nogle føler det som en dyb tragedie. Een taler om, at folket befinder sig i en tilstand af tomhed og mangler en fællesnævner. En anden skriver om splittelse, kaotisk mangfoldighed og rådvildhed. Dagligt forsikrer man os om, at usikkerhed er vor situation. Og det er vel rigtigt.

Men hvordan finde ny vej frem? Hvad skal vi tro og gøre? Ni, ti eller flere partier demonstrerer den politiske usikkerhed. Fire, fem eller flere kommuner slås sammen med usikkerhed til følge om enkeltmands demokratiske muligheder. Adskillige opfattelser af uroen i Mellemøsten og i andre storpolitiske brændpunkter serveres i massemedierne, og usikkerheden breder sig. Hvordan danne sig en rimelig opfattelse? Flere synspunkter på familieliv, kønsroller o. lign. forfægtes, så mange geråder i tvivl om gamle vaner og normer. En række meninger om skole og kirke bringes til torvs og sætter masser i usikkerhed på de felter. O.s.v. o.s.v.

Aktuelle problemer, ja. Men løsninger skal jeg ikke foreslå. Hvis jeg vidste, vi kunne få en snak om mine vidunderlige tanker på et af områderne, skulle jeg ikke skjule mig. Kunne vi komme i gang med at sætte plus her og minus der ved hinandens meninger, ville jeg nok afsløre mine. Men sådan fungerer et årsskrift jo ikke. Derfor bestiger jeg heller ikke det fordringsfulde kateder med nogle uforgribelige problemløsninger.

Mit ærinde er også et andet. Nemlig selve usikkerheden som sådan. Er der noget ved den?

De fleste kender til usikkerheds ubehag og dens uundgåelige følgesvende: søvnløshed eller tab af handlekraft i hverdagen. Usikkerhed kan lamme. Fra krigen og den tyske besættelse, erindrer mange, som var det i går, hvordan nogle angstfyldte perioder bogstavelig talt magtstjal os.

Men fra vort daglige liv ved vi nok også besked med, at usikkerhed kan være værdifuld.

Man bliver usikker på sine arbejdsformer og -metoder, afprøver så

egne erfaringer på andres, forsøger på en ny måde og kommer måske bedre i gang.

Er man ung og uden arbejde, bør man ikke – medmindre pligter binder én – uden videre slippe den mulighed at gå til det arbejdsmarked, som står åbent i de to ikke-EF-lande nord for os. Usikkerheden herhjemme kan måske på den måde blive anledning til ny erfaringer og til nyt arbejde med dets sejre og nederlag og dermed også til udbud af mere modenhed og større selvstændighed, når der igen bliver chance for at sælge sin arbejdskraft til de hjemlige købere.

(I parentes bemærket ved jeg godt, at nogle siger: »Du kan sagtens snakke om Norge og Sverige og de positive sider ved usikkerhed. Men vi er mange i dag, som har mere end nok af usikkerhed!« Og selvsagt véd jeg, at det altid er de svageste led i samfundet, der rammes. Jeg véd også, at de let føler sig uduelige og kasserede og kan ikke komme i balance, bl. a. fordi de ikke magter at foretage den analyse, som kunne vise dem, at de ikke selv er skyld i arbejdsløsheden. De kan naturligvis heller ikke få dagene til at gå med at læse alle de bøger, de »ikke nåede at få læst«, som en venlig sjæl i radioen trak frem som sin løsning. Og her i landet magter de jo slet ikke at træde op imod de øverste klassers morskaber og . . . nå . . .undskyld, men så meget måtte jeg lige ha' luft for, før jeg gi'r mig lov til – uafhængig af den nuværende krise – at snakke lidt videre om usikkerheds værdi trods alt).

Måske kan man blive usikker på den måde, som man har fået for vane at anvende sin fritid på. Man konstaterer, at den friaften altså gik som den forrige og den forrige og den forrige igen. Gjort usikker får man behov for at prøve nyt. Så slipper man den slags blade og bøger, den slags plader og bånd, den slags selskab og samvær. Usikker er man endnu, men der findes dog noget, som er helt anderledes. Usikkerheden, da den meldte sig, viste sig alligevel værdifuld. Man begynder at forandre sig. Ny viden. Ny oplevelse. Hvor dejligt! Måske opdager man, at det jo er rigtigt, at den måde, man benytter sin fritid på, ikke er en helt privat sag, som man troede. Hvad jeg laver i fritiden, er ikke noget, der kun vedkommer mig. Måden, jeg bruger min fritid på, er enten et tab eller en gevinst for den fælles kultur (også for fællesskabet f. eks. på en højskole). Jo bedre interesser jeg selv dyrker, jo bedre bliver menneskers samvær i almindelighed. Måske ser man, at Ralph Bunche havde ret, da han for et par år siden sluttede sin 4. juli-tale i Ræbild med at sige, at »det er i

vores holdning over for hinanden,at hvert enkelt individ kan yde sit største bidrag til international forståelse og verdensfred. Når vores holdning over for hinanden er god, vil det genspejles i vore samfund, i vore nationer og til sidst i hele Verden«.

Eller én og anden er blevet usikker på livet i familien, på sin omgang med ham eller hende, og på sin optræden over for børnene. Så begynder vedkommende at iagttage andre, indser, at hun/han minsandten dyrker det gamle, patriarkalske ejendomssystem eller selv bliver »behandlet« som en slags ejendom, der bare er til stede som møblerne i stuen og billederne på væggen. Man forsøger at give slip, slipper så og opdager måske, at hendes eller hans personlige frihed og udfoldelse fører til, at et forhold, som efterhånden var havnet i en snæver dal, får nye horisonter.

Eller man er kommet i tvivl om sine forhen ellers så faste meninger, f. eks. om politik, religion eller hvad ved jeg. Man er blevet så usikker, at man forsøger at tage ligegyldighedens maske på. Er man i selskab, våger man nøje over, at samtalen ikke glider hen på de områder, man helst ikke vil tale om. Man sørger for – og helst med en vits – at der lukkes af for en egentlig samtale om de usikre ting. Eller man påser i alle tilfælde, at den ikke bevæger sig længere ud end til de rene almindeligheder. Indtil man en skønne dag begriber, at man må lade usikkerheden få sin ret. Forstår, at netop ved at lukke op, ved at stille sig åben og ikke dække over sin uvidenhed og usikkerhed, fås der næring fra de andre.

Det kan synes, som om usikkerheds værdi altid ligger i noget nyt: nyt arbejde, nye lande, ny fritid, nyt hjemliv, nyt samvær, nye tanker. Men for en ordens skyld skal det tilføjes, at mange holder fast ved deres medbragte »gods«. I usikkerhedens situation må det ny for dem så nødvendigvis bestå i en personlig tilegnelse af det overleverede. »Ny igen bli'r den gamle sang . . . «, siger Jakob Knudsen. Usikkerheden har med andre ord fået den slags folk til at spørge forfra om det, som de troede, de vidste. Man kunne tit ønske, at mange trekantede kristne og tokantede marxister ville gøre forsøg på sådan at ræsonnere forfra, men på basis af de foreliggende kendsgerninger, og ikke bare prøve på at presse deres tro og teorier ned over menneskelige forhold og samfundstilstande, som deres læremestre overhovedet intet kendskab kunne have til.

Alle advarsler til trods vil jeg sætte plus ved usikkerheds værdi. Der er et ordsprog, som tager kraftigt afstand fra al usikkerhed: »Han er ingensteds, som er allensteds«. Men det kan umuligt høre til de »folkets

egne gamle ord«, hvori – ifølge Grundtvig – »folkelig oplysning bor«. Som mange andre ordsprog giver det på en flot måde bare udtryk for en banal tankegang. Selvfølgelig har ordsproget mening på det praktiske område. »Han springer i mange huller på én gang«, sa' en kone til mig om naboens karl. Det var ingen ros. Fyren for fra det ene til det andet uden styr på sit arbejde. I almindelighed hedder det sig, at ordsprog indeholder den jævne mands brave livsfilosofi. Men ikke altid og ikke i dette tilfælde. »Han er ingensteds, som er allensteds«. Det får mig til at tænke på den højskolemand, der roste Odins énøjethed. Odin hin Enøjede er jo selve skrå-sikkerhedens skrækbillede.

Det skal dog tilføjes, at ikke alt, hvad man kalder usikkerhed, er af værdi. De, som siger sig usikre, men samtidig slår om sig med udtalelser om, at de håber på en eller anden vækkelse, eller at de venter på en stærk person til at ordne vore miserable forhold, eller som stikker os frasen »Vi venter på Godot« ud, de ønsker i virkeligheden det, få af os vil – ufriheden. Deres påståede usikkerhed er i hvert fald uværdig og uægte. Den er kun en søgen efter befrielse fra hverdagen, fra fællesskabet om opgaverne og sliddet med dem sammen med de andre.

Virkelig usikkerhed er derimod af stor værdi. Bevidstheden om, at enhver tid altid er »til stigen eller fald«, som Hostrup siger, skulle kunne holde vores usikkerhed fri af de opløsningstendenser, som vel altid truer. Virkelig usikkerhed er udtryk for en søgen efter et ståsted. Den er udtryk for ærlighed. Den er, som det engang er blevet sagt, »alle goders udspring, alle muligheders mulighed, den nødvendige forudsætning for menneskets og samfundets udvikling til nu og videreudvikling fremover, selve menneskehedens essens, dens byrde og stolthed, punktet, hvorfra *al* bevægelse udgår, hvadenten bevægelsen så ender i selvsagt »sikkerhed« af religiøs, politisk eller moralsk art, eller den ender i en ny, større, mere frugtbar usikkerhed«.

De stolte ord er af Elsa Gress. Jeg mener dog, at det ikke er rimeligt sådan principielt at gi' usikkerhed førstepladsen i menneskets eksistens. Men hvis den (som det også nævnes i citatet) fører ny frugtbarhed med sig, altså ikke bare tvivl på det etablerede, men også lyst til at gøre hvad godt er begyndt lidt bedre, da er den et gode. At ville arbejde for lidt mere system i galskaben (hvis individualismen er gået for vidt) er i hvert fald et nødvendigt supplement til talen om usikkerheds værdi.

S. Haugstrup Jensen

Et højskolemøde

I sommer samledes en del højskolefolk for at drøfte højskolernes *identitet*. Mange af os havde store forventninger til mødet. Nu skulle vi endelig få klarhed over det, vi i årevis havde snakket om i krogene. Vi har længe nok været i tvivl om, hvilken grimasse vi skulle vise verden.

Men der var sikkert flere end jeg, som rejste tomhændet derfra. Måske endda med en større forvirring angående »identiteten« end da vi kom.

Hvad kunne årsagen være til det mistrøstige resultat, som i hvert fald nogle af os mente det var?

Jo – efter at være blevet budt velkommen (det bliver man jo) samledes vi i nogle grupper (denne form for højskolepædagogik er obligatorisk) hvor vi skulle snakke, drøfte, diskutere eller altså: ha' en samtale om højskolernes identitet. Vi fik et par gemytlige skænderier og nogle hyggelige timer ud af det. Vi diskuterede o.s.v. om løst og fast. Hovedudbyttet, i hvert fald for undertegnede, var at det vigtigste vi nu kunne foretage os, var at vaske gulve sammen med eleverne. Vi skulle være solidariske.

Mødet gav altså ikke hvad man havde håbet. Der var noget galt et sted. Hvad blev der gjort forkert?

Den mest typiske fejl var nok den, at der på intet tidspunkt blev præciseret, hvad man kunne/skulle forstå ved udtrykket højskolens identitet. Vi kender alle ordet som netop et *mode*-ord. Forfattere af skønlitterær og måske især psykologisk observans, har lært os at det med at finde sin identitet, betyder noget i retning af at finde sit *jeg*. Og hvad skal man så forstå ved det? At finde højskolens jeg lyder absurd.

Vi fik ikke præciseret hvad vi skulle forstå ved identitet. Vi skulede lidt til hinanden i usikkerhed, og lod så det hele stå til. Diskuterede løst og fast. Dog kunne enkelte ikke lade være. I korridorerne fremgik det, at man ved identitet skulle forstå: hvad *står* højskolen for? Hvilken *holdning* har den. Hvad er de forskellige højskoler *fælles* om? Det dér med »står for« og »holdning« var vi igen usikre overfor, men fællesskabet forstod vi!

Det fremgik tydelig af den snak jeg fik med nogle af kollegaerne, at vi

faktisk ikke havde andet til fælles, end en flok elever. Og det er i og for sig et udmærket udgangspunkt for en samtale om, hvad vi *vil* med alle disse fælles elever.

Sagen er nok den, at vi ikke har nogen fælles ideologi, ståsted eller udgangspunkt. (Kald det hvad man vil). Intet overordnet fælles grundlag hvorfra kilder strømmer og hvorigennem alt liv skal sees. (Sådan kan det også udtrykkes). Dette er en gammel sandhed som mange har indset, *og da det netop er vigtigt (?)* at have en sådan ideologi, har man skabt alternativer til de »rigtige« højskoler: missionshøjskoler, idrætshøjskoler, socialistiske højskoler. Her ved man, hvad man er samlet om! Det er skoler som har deres *grundlag* på det tørre!

Vi gjorde altså det forkerte at vi snakkede om undervisningsformer og pædagogik, ikke om baggrunden for vort arbejde: Hvad *vil* vi med undervisningen, udover at skaffe Jens Ole ind på HF? Vil vi for øvrigt noget andet? Hvad?

Jeg er overbevist om at mange højskolelærere har et forhold til deres undervisning, som man kunne kalde idealt. I flere samtaler om problemet er dets løsning dog ikke nået nærmere, end at denne idealitet gik på noget, der havde med LIVET at skaffe. Og det er diffust og klamt at tage på. Hvordan skulle »noget med livet« danne grundlaget for højskolernes identitet? Alt – understreget *alt* – har noget med livet at gøre!

En fælles holdning må have sit udgangspunkt i en overordnet struktur. Denne overordnede struktur kan have mange ansigter. De mest typiske er: Gud – Mennesket – Partiet. *Gud* som tilgivelsens og forklarelsens giver. *Mennesket* som alle tings mål. *Partiet* som den strukturelle overbygning, hvorfra al kraft og enighed udstråler. Der findes naturligvis flere.

Skal vi diskutere om højskolen kan underordne sig nogle af disse ideologier? Ifald den kan – er det så at finde vor identitet? Højskolens krise tales der om. Javel. Men er det ikke rigtigt at en højskole næsten nøjagtigt afspejler det samfund, hvori den befinder sig? Højskolen mangler en fælles holdning, er de fleste enige om. Kunne man ikke tænke sig at højskolen burde arbejde under den samme overordnede ideologi, som vort samfund er underordnet? Jeg er overbevist om at mange vil sige, at det burde den i allerhøjeste grad: I samfundet lever vi jo, og der skal vi realisere vor »velfærd, gods og ære«.

Men hvorfor har så højskolen ikke ganske enkelt taget til sig den hold-

ning samfundet lever og virker under? Fordi der simpelthen ikke findes en sådan fælles holdning i vort samfund! Og det er langt alvorligere sager! Begynd, led efter den! Og den smuldrer mere end dengang du måske troede at den fandtes. Det er samfundet som har »identitetskrise«!

Men netop derfor kan man hævde at højskolen arbejder ideelt: den afspejler det samfund den befinder sig i. Det rodløse og forvirrede. Samfundet uden holdning. Eller måske skulle man tillade sig at citere Hoel: »Han hadde en eneste livsholdning: Skjær pent av osten«.

Og det er ingen dårlig grimasse at anskaffe sig: pænhedens.

Men det kan da vel ikke passe at vi i den »almindelige« højskole har pænheden som holdning? Er vi så bange for at slå i bordet og sige vores mening, at vi bliver runde i hovederne som hønseæg? Vi skal være liberale og alsidige! Vil det sige, ingen mening at have? Vi må ikke fornærme en del af befolkningen hverken religiøst, moralsk eller politisk. Underforstået: Så får vi ikke deres børn som elever . . . (»De skoler som kører med streng diciplin, har fuldt belagt . . .« Er det at drive folkehøjskole?).

Nej, så slemt er det sikkert ikke. Men mange af dem der »tegner« højskolen i dag er langt mere spredt både i det politiske, det etiske og religiøse spekter, end blot for få år tilbage. Det kræver af os at vi må optræde som små intetsigende diplomater for at undgå at træde hinanden over tærne. Og resultatet af dette er jo netop pænhed.

Er det så umuligt at finde frem til højskolens identitet? Hvis man ved dette forstår en fælles holdning, må svaret blive ja. Det er umuligt. Jeg vil gå endnu videre og påstå at det er umuligt også ved en enkelt skole at finde en sådan ens holdning. Med mindre man vælger at kalde den socialistisk eller vegetarisk eller hvad ved jeg.

Konklusionen må desværre blive, at omtalte højskolemøde var som det kunne være. Det er det rene galimatias at søge højskolens identitet, sålænge højskolen tegner et samfund, der er i splid med sig selv.

Fritz Norlan.

Vi rejser til Norge, hvis...

Ebbe Lundgaard, lærer her på skolen siden 1971, fik fra tipsmidlerne et stipendium på tusinde kroner til at rejse til Norge for. Opholdet skulle bruges til at besøge en række norske højskoler og sætte sig ind i spørgsmål omkring bygningsformer, undervisning i idræt og ordensregler samt naturligvis skabe sig et indtryk af højskolens stilling i Norge i dag, især med henblik på den hjemlige højskoledebat.

Rejsen foregik i august måned, og Lene ledsagede »stipendiaten«. Her er deres beretning.

Overskriften er mangetydig. Hvis hva'? Åh, der kan være så meget. Blandt andet ser det ud til at være mere opslutning omkring den norske folkehøjskole end om den danske. Og så er der så kønt i Norge, men det ved jo alle. Dette sidste – at der er så kønt deroppe – gjorde at studierejsen også blev en turistrejse i det sydlige Norge – turistrejsen betalte vi selv.

Kort om selve ruten og hvem vi besøgte: Vel ankommet til Kristiansand så vi indenfor på Agder Folkehögskole, og så fulgte vi ellers den norske sydkyst hele vejen op til Oslo. På vejen var vi gæster på Skiringssal Folkehøjskole. Efter et kort ophold i Oslo, hvor vi så det, alle ser i Oslo, kørte vi op til Romerike Folkehøjskole – igen til Oslo og ind på Ringerike. Derfra en meget smuk tur i strålende vejr (hjemme regnede det) op gennem Hallingdalen til Gol, hvor vi besøgte højskolen, der ligger så højt, at navnet sandelig passer. Fra Gol vest- og sydpå forbi Rjukan og Geilo med besøg på højskolen i Numedal. Derfra til det helt nye folkelige Akademi i Rauland (beton kan være smukt, når det er ornamenteret med træ) – så var vi i Telemarken og sluttede denne række af højskolebesøg på Seljord Folkehøjskole hos Akerlies. Dem kender mange af læserne sikkert. Der blev vi et par dage og nød deres gæstfrihed og studerede rigtigt denne flotte skole. Hilsener til alle fra Inger og Olav Akerlie. Fra Seljord via Kristiansand tilbage til Danmark – og igen via et højskolemøde i Bjerringbro hjem til Grith . . . hende havde vi sørme savnet. Ja, sådan brugte vi pengene.

Inden vi kommer med en vurdering af turen set fra et højskolesynspunkt, skal det lige fastslås, at vi besøgte skolerne i sommerferien – altså uden elever. Enkelte steder var der kurser.

Og et andet forbehold må også lige tages. Man kan ikke drage umid-

delbare sammenligninger mellem norske og danske folkehøjskoler. Den fælles rod berettiger ikke til det, idet den nuværende baggrund er forskellig. Men alligevel. *Bygningsmæssigt.*

Meget kort skal det blot slås fast, at det, vi kiggede efter, var grundplanen – i første række. Hvordan man skal sætte et højskoleanlæg sammen. Hvilke ulemper fordelene bringer med sig. Her hæftede vi os især ved Seljords »forsøg« med »landsbyer« – det vil sige fritliggende huse med en lærerbolig og 16 elevværelser sammen. Det har været en succes – også fordi disse »landsbyer« på en række områder er selvstændige elementer i skolelivet. Og man har ikke sat fællesskabet på skolen over styr. De fleste andre skoler var traditionelle i deres opbygning, og afvigelserne fra det, vi kender, var så »norske«, at vi ikke kan bruge det.

Et andet bygningselement, der tiltrak, var værkstedsbygningerne, som vi så på mange skoler. Deres udbredelse hænger naturligt sammen med en højere prioritering af de manuelt kreative fag på norske højskoler end hos os. Værkstedsbygningen er en stor hal, hvor alle kreative fag er samlet under et tag og kun adskilt af løse vægge. På den måde opnår man et fælles arbejdsmiljø, der efter sigende er meget frugtbart.

Ordensregler

Vi kender diskussionen omkring dette emne. Ordensregler bliver afløst af retningslinier og fællesskabsregler – og nogle vil slet ingen regler have. Her er man på norske skoler mere gammeldags og nok mere konsekvente. Filosofien er, at et så stort og så krævende fællesskab, som et langt højskoleophold er, kræver bestemte regler – dem skal man kende og dem skal man skriftligt binde sig til, inden man kommer på skolen. Dørene låses kl. 23.00 – nul spiritus – drenge og piger ikke på hinandens værelser (måske på bestemte tidspunkter) – og mere af samme slags – danske højskoleelever fra for mindre end 10 år siden kender til det. Virker det? spurgte vi. – Ja – *næsten*, var svaret, og vi vil opretholde det, selvom vi ikke bogstaveligt kan håndhæve disse samværsregler. En lang debat kunne sikkert udspinde sig over dette emne – og måske er vi enige – blot udfra forskellige forudsætninger.

Undervisningstilbud i idræt

Jeg bruger denne brede formulering, fordi jeg gerne vil inddrage alle mulige aktiviteter i denne bedømmelse. På en lang række norske højskoler

har man idrætslederuddannelsen som liniefag – det vil sige, at denne undervisning timetalsmæssigt bruger halvdelen af tiden. Det ligner i mangt og meget – norske forhold taget i betragtning – det, der foregår på danske idrætshøjskoler – og faciliteterne er gode. Men et element er inddraget – både i den frivillige idræt og i undervisningen. Det er økologien. Det er en forståelse for friluftslivets mange facetter. Naturbeskyttelse, forurening, dyreværn og mange andre ting. Og på en enkelt skole havde man endnu et element langt fremme i den del af undervisningen. Idrættens rolle i samfundet. Debatten går også på herhjemme – og jeg fik lejlighed til at udveksle synspunkter med mange idrætslærere omkring dette for mig altoverskyggende emne i idrætslig sammenhæng i dag. Det havde jeg stor lyst at sige mere om, men pladsen er trang.

Højskolens stilling i Norge i dag

Umiddelbart kan man sige dette: Den norske højskole er mere respekteret end den danske. Der er større søgning.

Hvorfor? Ja, svarene er mange. Et er, at de fleste norske folkehøjskoler har større tilknytning til den egn, hvori de ligger. Egnen og byen står bagved skolen og vil gerne vise den til unge fra alle egne i Norge. Og skolerne bruges af den lokale befolkning. Ud fra en nok overfladisk betragtning kan det vel siges, at forholdene på og omkring de norske højskoler minder meget om svundne tider herhjemme.

Det betyder efter min mening ikke, at den norske højskole er reaktionær, tværtom er den på mange områder stedet, hvor nye pædagogiske ideer praktiseres.

Man kunne nemt uddybe disse betragtninger – så ville en vurdering af kritisk art også komme ind. Men dertil må man vide mere om skolernes hverdag. Alligevel tør jeg konstatere, at der er klarere linier og streger, skarpere konturer i billedet af den norske folkehøjskole end af den danske i dag. Så vi rejser til Norge, hvis vi ikke herhjemme snart fatter om blystiften og trækker linierne op. Vi er blevet et diffust billede i den danske hverdag, – men mon ikke det trækker op til, at vi igen markerer os?

Lene og Ebbe Lundgaard.

Skoleåret 1973-74

Selv om livet på »Frederiksborg« har sin egen rytme, er det ingen ubevægelig rytme. Nyt kommer til for hvert elevhold. Andet må forsvinde. Også året 1973-74 viste forandringer. Små og store mellem hinanden. Til de største hører naturligvis ændringerne i skolens ledelse og bestyrelsens sammensætning. Men derom senere. Nu først nyt om årets gang.

1973-74 blev et forsøgsår. Forud for efterårsskolen var gået mange samtaler om vores ugeskema. Det indtryk havde i nogen tid bredt sig, at den stærkt opdelte plan med et nyt fag næsten hver time, gjorde undervisningen alt for spredt. Både elever og lærere havde i nogle år været utilfredse med »sildesalaten«, som man har kaldt en timeplan med mange enkeltstående timer. Lærerne, fordi man må bruge for lang tid til at »samle op« fra sidste gang og tit må stoppe op for skoleklokkens signal, når der er »varmet op«, og man er kommet godt i gang. Eleverne, fordi de gennem deres lange skolegang kender den slags planer og i hvert fald ikke er taget på højskole for igen at komme ind i et lignende system. Af eleverne, der var her efter nytår, havde 67 procent i snit gået 10 år i skole, så de havde spist sildesalat til bevidstløshed.

Det fik os til at eksperimentere. Timerne blev nu så vidt muligt samlet i »blokke«. Navnlig på efterårsskolen vovede vi os så langt ud som til ikke færre end fire sammenhængende timer - en hel formiddag - til nogle fag. Men det fungerede ikke godt nok, navnlig ikke i de fag, hvor der blev krævet en del selvstudium og arbejde med individuelle opgaver. Lærerne diskuterede så med deres hold om ordningen. Og det medførte, at vi på vinterskolen efter nytår igen rebede

sejlene og fandt frem til en mere passende plan - en midtvejsordning mellem det gamle skema og efterårsskolens skema.

En særlig grund til at eksperimentere med tilrettelæggelsen er den store brogethed, der nu præger elevholdene, og som begyndte for 10-12 år siden - midt i tresserne - og i øvrigt viser sig i flere henseender. Jeg kan nævne enkelte træk. Der er i dag kun ganske enkelte elever med kun 7 års skolegang. Der er en del med 8 år plus en vinter eller to på efterskole/ungdomsskole. Der er særdeles mange med 9. og 10. klasses prøver eller realeksamen, og et lille, men nok stigende antal, der har været igennem gymnasiet. Jeg synes, man kan sige, at vore elever er faldet i tre hovedgrupper, skønt der naturligvis altid er nogle, der ikke sådan lader sig indrangere. Den største er de 18-19 årige, som står foran deres faglige uddannelse og er nogenlunde målrettede, men enten *må* have eller *ønsker* at få et højskoleophold som en slags optakt. Den næststørste gruppe er de lidt ældre, mere modne 20-25 årige, som helt eller delvis har afsluttet deres erhvervsuddannelse, og som efter skoleopholdet vender tilbage til deres arbejde eller fortsætter den uddannelse, som de midlertidig har afbrudt. Til samme gruppe hører også nogle, som står i et ret sent erhvervsskifte; her har i så henseende været en række landmænd og håndværkere, der var både praktisk og teoretisk færdiguddannede. Endelig er der en tredie gruppe elever. En svensk højskoleforstander kaldte dem for nogle år siden bohême-gruppen. Det var nok en lovlig udspekuleret betegnelse. Men det drejer sig om en række unge, som ikke ved, hvad de vil eller skal med sig selv i fremtiden. Nogle af dem er udpræget trætte efter lang skolegang. Enkelte af dem er, hvad man kalder »tabere« eller på kanten til at blive det. De er taget på højskole, ikke fordi de søger undervisning, men et sted, hvor de kan trives og ha' det rart, selv om de fleste af dem vel nok håber, at noget skal vise sig for dem i højskoletiden, så de måske kan finde ud af, hvor de bagefter vil gøre forsøg på at komme i gang. - Der er naturligvis og heldigvis altid en række elever, som ikke sådan lader sig rubricere, men også de er i høj grad medvirkende til, at højskolens lærerkreds må benytte den pædagogiske frihed, den har, og gøre forsøg med nye planer for undervisningens former og forløb.

Af fællestimer var der i 1973-74 syv om ugen. Én var fællesmøde eller husmøde eller »plenum«, som vi så flot kaldte det. Fire af fællestimerne var foredrag. På det felt har vi bemærket, at vinden er begyndt at vende. Eleverne søger i høj grad i retning af fællesskab - ikke blot i fritiden, men i stigende grad noget at være fælles om ud over samvær, musik og underholdning. Det skulle kunne opnås bl. a. i foredragstimerne. Men forudsætningen er, at der tales om det, vi har at være fælles om: »Folk og Fædreland og god Virksomhed for Menneskeheden«. Det udtryk brugte Gylling-præsten Otto Møller engang, og jeg kan ikke finde et mere rummeligt og rammende udtryk, når det drejer sig om folkelig oplysning. Men der er som sagt blandt eleverne en voksende forståelse af, at det er ikke nok bare at være sammen, - man må også være sammen om noget. Måske står det folkelige foredrag foran en renæssance. Hvem ved? Måske bliver man træt af TV's og radioens hastværkspræstationer. Kan man knytte en vis samtaletid til foredragene, vil jeg tro på en fremtid for dem, men det kan jo vise sig at være ønsketænkning. De sidste to af de syv fællestimer var en dobbeltdiskussionstime på de lørdag formiddage, hvor der ikke var udrejse-weekend. Jeg har allerede i fjor omtalt dette foretagende. Det forløb i 72-73 så godt, at vi i skoleåret 1973-74 kaldte det »lørdagshøjskolen« og indbød byens og omegnens lørdagsfrie menne-

sker til at være med. Nogle fulgte invitationen, selv om der selvfølgelig burde have været flere. Højskolelærer Arne Madsen var primus motor, men elevernes ønsker fik den største indflydelse, og på den måde opnåede vi at få behandlet en lang række aktuelle emner, som ikke ellers lå direkte ind i undervisningen. Jeg kan ikke lade være med til underretning for gamle elever at remse op, hvad der skete i disse lørdagstimer. Både i september og januar begyndte »lørdagshøjskolen« med en debat om disse timers indhold og form og med nedsættelse af et programudvalg. Og her er resultatet i form af en slags kalender:

22. sept.: Emne: Chile.
Indledere: Kultursociologerne *Asger Hyldebrandt* og *Torben Bager* samt journalist *Jens Lohmann.*

29. sept.: Emne: At være sammen og arbejde sammen. Om gruppearbejde.
Indleder: Højskolelærer *Arne Madsen.*

6. okt.: Emne: Guru-bevægelsen.
Indleder: *Ole Grünbaum.*

20. okt.: Emne: Grundtvig - reformator eller sindssyg.
Indleder: *Ebbe Reicb Kløvedal.*

27. okt.: Emne: Kvinde i dag
Indleder: Forfatter *Charlotte Strandgaard.*

3. nov.: Emne: Kulturpolitik - økonomisk støtte, til hvad? til hvem? hvordan?
Indleder: Fhv. minister *Kr. Helveg Petersen.*

17. nov.: »FOLKESTYRETS DAG«, nærmere derom nedenfor.

24. nov.: Emne: Narkotika - årsager - virkninger - følger.
Indledning: Filmen »John L.« og lærer *Jørgen Pedersen.*

1. dec.: Emne: Christiania - et alternativt samfund?
Indleder: Christianitten *Villy Gregor.*

8. dec.: Emne: Skyld - om vores behandling af psykisk handicappede.
Indledning: Teatergruppen *»Banden«* opfører Cecil Bødkers »Skyld«. Skuespillerne deltager i diskussionen om de problemer, der rejser sig i stykket.

19. jan.: Emne: SØNDAGSBLADET - om at starte en ny avis.
Indledere: Redaktør *Gunni Busck* og journalist *Peter Madsen.*

26. jan.: Emne: Hvad blev der af ungdomsoprøret?
Indledere: Medlemmer af *HIPS,* Hvidovre, (Hips = »Hvidovres Ikke-Politiske Samling«.

9. febr.: Emne: Kunstnerisk frihed og politisk magt.
Indleder: Maleren *Mogens Andersen.*

16. febr.: Emne: Fabriksliv - kvinde på fabrik i 40 år.
Indleder: Fabriksarbejderske *Dagmar Andreasen.*

2. marts: Alkoholmisbrug, set fra Kofoeds Skole.
Indleder: Forstander *J. Lange Jacobsen.* Filmen »Anderledes erindringer«, instr. af Franz Ernst.

9. marts: Emne: Den indianske tanke.
Indleder: Forfatteren *Vagn Lundbye.*

16. marts: Emne: Sindssyge og normalitet.
Indleder: Overlæge *Mogens Jacobsen,* St. Hans.

23. marts: Emne: Atomkraft i Danmark?
Indleder: Professor *Ove Nathan,* Niels Bohrs Institut.

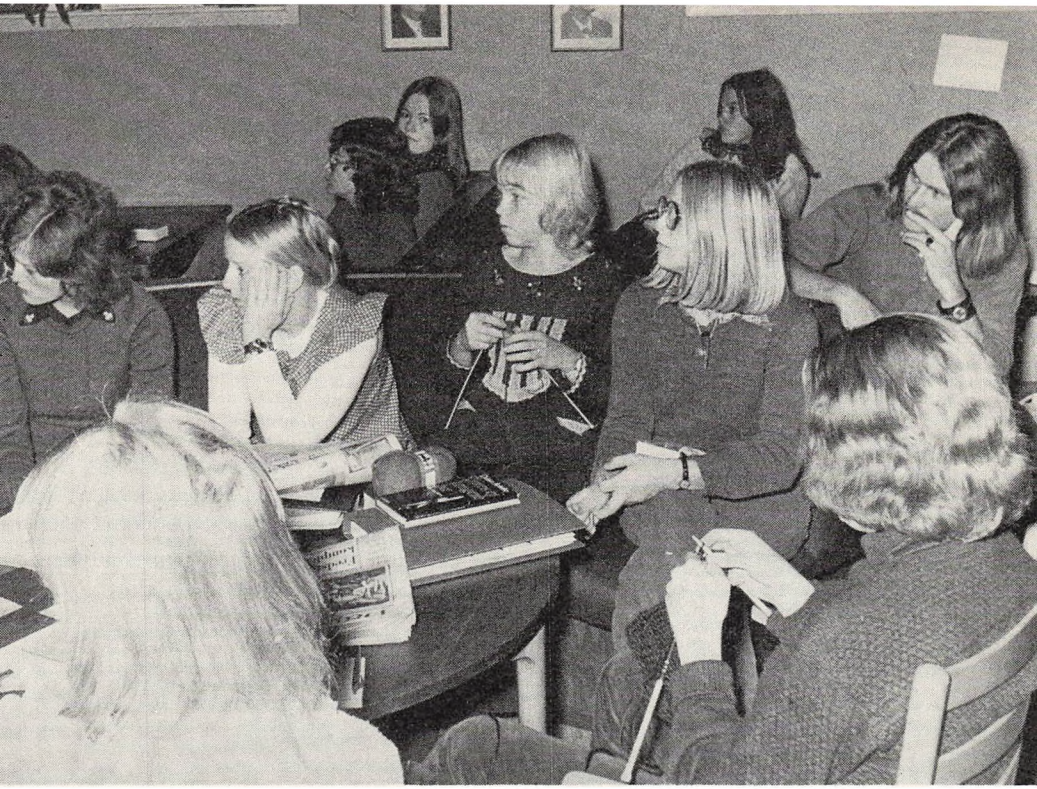

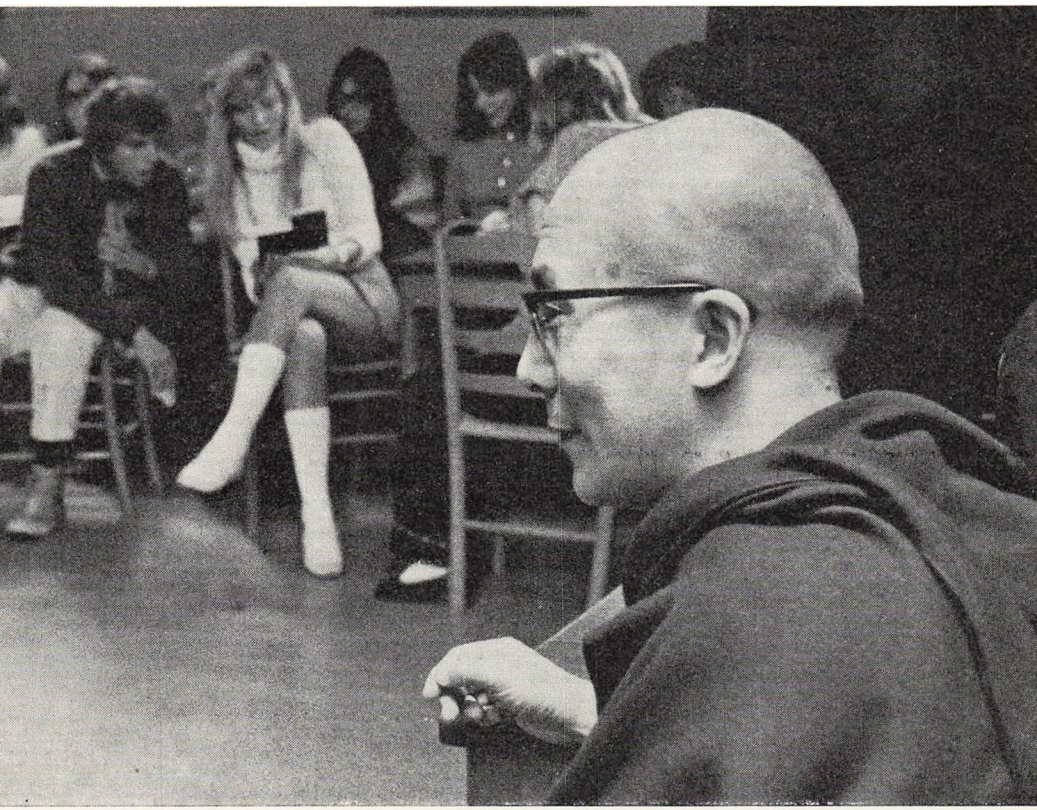

6. april: Emne: Grønland-Danmark. En ny Grønlands-politik?
Indleder: Folketingsmand *Lars Emil Johansen.*
27. april: Emne: De homofile og samfundet - et mindretals kamp mod fordomme.
Indleder: Redaktør *Martin Elmer.*

Efterårsskolen 1973

Der var tilmeldt 111 elever, hvoraf 15 fra november. Desværre skete der noget her på stedet nyt, nemlig at 5 regulært indmeldte totalt udeblev. Måske skal Grundtvigs Højskole som flere andre skoler i gang med at bede om depositum sammen med indmeldelsen for i det mindste at opnå framelding i rimelig tid. Desværre var kun en fjerdedel af eleverne mænd, hvilket være sagt helt uden at glemme, at »de bænke er vel prydede, som er sat med gode kvinder«. Aldersgennemsnittet var udmærket. Langt de fleste var 19-25 år. Der var nogle 18-årige og kun én under lavgrænsen 17½. Sammen med de danske var der 19 fra andre folk, nemlig 9 grønlændere, 1 færing, 5 nordmænd, 2 amerikanere samt 1 græsk og 1 polsk flygtning.

Der var ændringer i lærerkredsen. Jørgen Pedersen forlod skolen for at blive årskursist på Danmarks Lærerhøjskole. Den svenske lærerinde Inger Erikssons år på Grundtvigs Højskole var også udløbet. Timelærerinderne Inger Brixtofte Petersen og Åse Krogsdams medvirken ophørte. *Lone Haugstrup* fik et lille franskhold. Men den store forandring var jo, at *Agnete* og *Sv. Erik Bjerre* vendte tilbage som henholdsvis deltids- og heltidslærerkræfter. Agnete havde allerede under familiens Holte-år bistået skolen som timelærerinde, og hun videreførte nu fagene, hun havde haft i de terminer. Bjerre fik bl. a. et nyt studiehold, som fik navnet »Internationalt Studiehold«, og hvor han og Ebbe Lundgaard samarbejdede på samme måde som Emil Petersen og Fritz Norlan om Nordisk Studiehold. Det nye studiehold fik til huse i et nyt, vældigt overlæsset, men svært hyggeligt miljø, nemlig på RDC-biblioteket. Det er U-landshøjskolens fortrinlige 5000 bind store, engelsksprogede bibliotek, som sidst på sommeren 73 blev overført til »Frederiksborg« og opstillet i den tidligere lærerlejlighed på 1. sal i hovedbygningens vestfløj. I samme region fik Agnete og Bjerre også hver et arbejdsværelse, fordi de jo desværre måtte bo så langt fra skolen som i Gadevang, idet en egnet bolig for dem og deres tre børn ikke var til at opdrive i skolens nabolag. Det var besværligt for dem selv og ikke mindst for deres skoledreng, Karsten, men i skolelivet gav det intet afbræk, og eleverne tog glad de 3-4 kilometer til hjemmeaftenerne på Vester Strødam Avlsgård, som deres adresse lød. - Med hensyn til undervisningen skal jeg oplyse, at Kirsten Jensen foruden sine piger også havde 5 drenge med på delingsførerholdet. Endvidere at Bjørn fik et nyt fag, »Møde- og taleteknik«, svarende til det, vi i »gamle« dage kaldte foreningslære. Endelig skal jeg nævne, at sygeplejerske *Ellen Margrethe Friis* hele skoleåret ikke blot var elev, men gav os fortrinlig hjælp som skolens sygeplejerske. Ligeledes, at *Elsebeth Andersen* blev en omhyggelig bestyrer af elevernes lille boglade på »Børglum«.

Møder, skuespil, film etc.

Foruden lørdagens diskussionstimer, som allerede er nævnt, idet de jo hører ind under det omtalte ugeskema, havde vi en del flere møder. Først efterårsmødet sidst i september med ca. 250 deltagere. Fru *Ester Larsen* fra Mesinge præstegård holdt foredrag om »Kvinderne på hjemmefronten«, d.v.s. om kønsrolle-emnet set ud fra den almindelige hverdags sædvanlige krav til kvinderne. Om aftenen var næsten hele lærerkredsen på de skrå brædder med en slags kabaret med titlen »Her i reservatet - en Danmarksmosaik«. Det var Agnete Bjerre, Arne Madsen og Emil Petersen, der havde flikket en - syntes vist alle - charmerende underholdning sammen med oplæsning, recitation, musik og lysbilleder indrammet af fællessange.

Den 17. november holdt vi en *»Folkestyrets Dag«* sammen med 35 andre højskoler ud over landet, selv om det folketingsvalg, der stod for døren, fjorten dage senere, gjorde det besværligt at få dagen op at stå. Der var for få politikere, som havde tid at ofre på den samtale om demokratiets problemer, som ønskedes. Ideen kom fra Vrå højskole fra forstander *Frederik Christensen.* Baggrunden var den »forståelseskløft mellem menigmand og politikere«, der tales så ofte om, og i det hele taget den følelse, at folkestyret i Danmark i flere henseender ikke fungerer godt nok. »Folkestyrets Dag« blev hos os til to dage. Som en slags optakt var der dagen forud et møde mellem eleverne og 60 politifolk, der besøgte skolen som et led i et tillidsmandskursus, som »Dansk Politiforening« afholdt i Nordsjælland. I en paneldiskussion og et efterfølgende gruppearbejde blev der taget fat på emnet »»Lov og orden - ordenshåndhæverne i et demokratisk samfund«. En yderligere optakt fik vi om aftenen med de tre kortfilm »Vi hænger i en tråd«, »Hvor er magten blevet af«? og »Kina i Danmark«. På selve »Folkestyrets Dag« medvirkede to folketingsmænd, den konservative *Tue Rohrsted* og folkesocialisten *Jens Maigaard.* Efter deres i øvrigt fortrinlige indlæg om emnet »Magt og afmagt - folkestyrets problemer i Danmark i dag«, diskuteredes i små grupper, om det var lykkedes de to folketingsmænd at komme på klodshold af de væsentlige folkestyreproblemer, og hvorvidt der havde været stemmefiskeri i deres indlæg, og om hvilke forhold den enkelte elevgruppe ville pege på som de vigtigste i dansk demokrati i dag. - Men det var en virkelig god dag. Den burde have tiltrukket flere udefra.Og den bør måske blive en tradition lige som FN-dagen er det på mange af landets skoler.

Få dage efter og før folketingsvalget afholdt vi selv valgdag på skolen. Det blev en broget opvisning. De 100 afgivne stemmer fordelte sig med 7 til liste A, 12 til B, 1 til C, 4 til E, 39 til F, 14 til K, 1 til M, 3 til Q, 8 til V, 5 til Y, 4 til Z samt 2 ugyldige. Læsere, der kan deres politiske ABC, kan selv erstatte bogstaverne med partinavne.

Årets adventsmøde, som også er efterårsfest for tidligere elever, begyndte med gudstjeneste ved valgmenighedspræst *Otto Helms.* Efter kaffen holdt professor, dr. phil. *H. V. Brøndsted* foredrag om emnet »År 2030«. Han talte ud fra en dyb pessimisme med hensyn til det, der sker i øjeblikket i Verden, hele vores forbrugs- og grådighedsmentalitet, men også ud fra en vis optimisme, et håb om, at det må kunne forandres ved ungdommens hjælp, så vi undgår overbefolkning, hungerkatastrofer, diktatorisk vælde og ragnarok. Hans tanker findes nærmere belyst i en lille bog med samme titel som foredraget. Om aftenen gik i Ebbe Lundgaards instruktion »Barselstuen« af Holberg over scenen, og der sluttedes

med dans. Gæsternes antal beløb sig til ca. 100. Komedien blev med bravour gentaget ved forældremødet midt i december. Det havde samlet 100 forældre og andre pårørende og forløb festligt på traditionel måde. Kirsten Jensens delingsførere brillerede, og Lene, Birgitte og Karens »håndjern« fik udstillet de mange kønne ting, der var blevet produceret.

I løbet af efteråret var der tre skuespiloplæsninger ved lærerkredsen. »En inspektør ringer på« af Priestley, »Et dukkehjem« af Ibsen og »Han sidder ved smeltedigelen« af Kaj Munk. På et par lørdags-teateraftener så mange elever med begejstring dramatiseringen af Holbergs »Niels Kliims underjordiske rejse« og en mindre flok Shakespeare's »Hamlet«. Desuden havde vi som nævnt besøg af den dygtige skuespillertrup »Banden« med debatstykket »Skyld« af Cecil Bødker. Elevernes filmclub spillede nogle fredag aftener filmene »Den gamle mand og drengen«, »Klokkeren fra Notre Dame«, »Oprøret i Ådalen«, »Ole Dole Doff«, »Gaden uden ende«, »Leve friheden«, »Sommeren med Monika«, Taxa K 1640 efterlyses«, »Lørdag aften-søndag morgen«, »Den tavse mand« og »Chok« samt nogle forfilm. To trediedele af eleverne deltog i klubben, som Lars Thorkild Bjørn bestyrede.

Underholdning, udflugter, gæster m. v.

Denne side af efterårsskolen fik pæne begyndelser. Emil Petersens eftermiddag med os på det nationalhistoriske museum på Frederiksborg slot den 5. september fandt sted i den dejligste septembersommer, solskin, 24 graders varme. Den 8. september fulgte første lørdagsunderholdning, tilrettelagt af Arne Madsen og Birgitte Hansen, dygtigt hjulpet af en gruppe elever. Programmet tog form som en hyldest til kvinden i lysbilleder, digte, viser, optrin og sketches. Af efterårets andre lørdage huskes vel navnlig FN-aftenen med modelmødet »Sikkerhedsrådet behandler Sydafrikas apartheidspolitik«, arrangeret af Bjerre. Siden var der en lørdagkvæld med et mindeværdigt terrænløb, tilrettelagt af Ebbe Lundgaard. Fritz Norlans lyrikaften førte i år med sig, at den ene amatør efter den anden trådte frem for os med egne, ofte overraskende produkter. Det var rart at opleve i en tid, hvor superteknokraterne med deres reklame og service har travlt med at forandre os alle til deres forbrugere og derved kvæler enkeltmands trang til udfoldelse af egne evner, bl. a. også amatørkunstnernes behov for at udtrykke sig og for fællesskab med os andre om det, de kan skabe. Aktivitetstanken har nu fat i mange. Allerede for nogle år siden mærkede vi det, da eleverne indrettede og malede gulve og vægge i keramik- og batik-kælderen. I fjor oplevede vi det i stort omfang den dag, maleren, professor Sven Wiig-Hansen satte alle i gang på sin kunst-dag her. Vi så det også i juli i år, da »Hytten« blev bygget om - men herom senere. - Foruden lørdagaftnerne havde vi en række hyggelige fælles vise- og sangaftener i dagligstuen og spisesalen. Ekskursionerne fulgte traditionerne. Vi var i Fredensborg, anført gennem Gribskov af Bent Jakobsen, men turen druknede desværre, og chokoladen i skoven måtte vente, til vi var »i tørre folks huse« igen. Og vi var i Skåne en hel dag, på Louisiana (Dali), i Brede (Nationalmuseets latinamerikanske udstilling) og i København.

Til de gode oplevelser hørte besøget af den schweiziske højskolemand *Fritz Wartenweiler*. Desuden en visit af den religiøse leder fra Tibet, *Dalai Lama,* med fornemt følge. Skolens norske lærer fra sommeren 1950, højskolelærer *Hermod Arne,* »inspicerede« livet på sin gamle skole en uge i oktober. Måneden efter

ankom undervisningsråd *Gösta Vestlund* i spidsen for en svensk delegation, som ville samtale med os om folkehøjskolernes opgave i fremtiden.

Til efterårsskolens mindre fornøjelige ting hørte desværre forsømmelighed i flere henseender fra 8-10 temmelig umodne elevers side. Nogle forsømmelser skyldtes dog større sygelighed end ellers på den årstid. Det hele blev alligevel ikke til mere, end at der kunne gennemføres en god skoletid for langt de fleste. Da oliekrisen satte ind sidst i november, blev skolens spareforslag mødt med stor velvilje. Denne fortsatte på vinterskolen efter nytår, og alene i januar og februar sparedes der 8000 liter fyringsolie, ifølge Niels Bundgaards opgørelse. Til det hungerramte Abessinien indsamlede det samme elevhold på forskellig vis kr. 1444,25 til Ethiopienhjælpen, et fint resultat så sent på skoletiden. - Julefesten og afslutningen på efterårsskolen forløb meget stilfærdigt. Valget til at repræsentere efterårsholdet i elevforeningens bestyrelse og i den kommende skolekreds faldt på *Ole Winckler Andersen.*

Vinterskolen 1974

Takket være sær velvilje fra de høje myndigheder blev der som følge af energisituationen tilladt alle skoler at strække juleferien et par dage. Vi begyndte den 8. januar. Da samledes 110 mand på skolen, hvoraf de fleste var kvinder. Karlenes tal havde dog forbedret sig væsentligt i forhold til efterårsskolen og beløb sig til næsten en trediedel. 40 af mandskabet var »gengangere«, altså gode kendinge. Nogle af dem havde sammen med Kirsten Jensen og Lene Lundgaard og hendes husbond forberedt et nødvendigt modtagelsesprogram for de mange nye med det formål hurtigt at lave integration mellem dem og de »gamle«.

Som indledning til årsberetningen har jeg allerede gjort rede for undervisningen, blot er der at tilføje, at mens fordelingen på fag og hold forløb drøjt i september, gik det nu lettere end nogensinde. Allerede 11. januar var den sag næsten klaret, så det daglige skolearbejde kunne gå i gang.I en måned fulgte tre lærerstuderende undervisningen; et tilsvarende tal havde i øvrigt deltaget på efterårsskolen.

Lærerstaben undergik ingen forandringer. Der kom perioder, hvor vi p.g.a. sygdom måtte vikariere meget for hinanden. Det begyndte midt i januar og gik næsten hele raden rundt, selv de stærke gymnastikpædagoger måtte ned i ryggliggende stilling. Også eleverne ramtes af influenza. En kort overgang først i marts var der daglig lige ved 20 sygemeldinger. Bjerre var i øvrigt fritaget for undervisning i måneden 18. februar til 17. marts, hvor han med en UNESCO-delegation besøgte Uganda.

Tæt knyttet til undervisningen havde vi igen emnedage. De var blevet sløjfet på efterårsskolen, men vi havde savnet dem. Nu blev fire planlagt, hver bestyret af én eller to lærere og hver gang med en gruppe elever impliceret i planlægningen. Fritz Norlan stod for den første, som fik det fordringsfulde signalement »Hvad er kultur?« - vistnok inspireret af den første scene i Erik Knudsens revykomedie »Ned med kulturen«! Over for omverdenen kom dagen dog til at hedde »Kultur og samfund«. Indledningsvis blev alle delt i hold - tolv nimandsgrupper - og i dem skulle man, før man begav sig ud i »samfundet«, prøve på at blive enige om, hvad man selv forstod ved kultur, bl. a. om det er en samfundsopgave eller i første række en privatsag. Således udrustet delte man sig i nogle interviewgrup-

per og en kommunalpolitisk gruppe. De grupper, der gik ud som »journalister« og tog folk i byen i forhør, kom ud for mange oplevelser, når de henvendte sig med deres spørgsmål om, hvad man forstod ved kultur, og om man mente, den blev varetaget godt nok af byens politikere. Den ene gruppe, der skulle undersøge, hvad Hillerød kommune foretager sig kulturelt, havde møde med Iver Nissen, som er formand for byrådets kulturelle udvalg, og med en repræsentant for biblioteket. Her blev redegjort for mange forhold: Skolespørgsmål, svømmehal, gågader, fritidshuse, ungdomsklubber o.s.v., o.s.v. Emnedagen sluttede med fællesmøde i gymnastiksalen, hvor der blev udvekslet erfaringer mellem grupperne om dagens forløb og udbytte.

Emnedagen i februar bar det beskedne navn »En kreativ dag«. Den blev iværksat af Birgitte Hansen, Ebbe og Lene Lundgaard og Emil Petersen. Gymnastiksalen blev forvandlet til et kæmpeværksted. Alle - undtagen de sædvanlige 7-8 stkr. - deltog ivrigt, og af ler, gips og gasbeton, papir, farver og kasserede sager viste man, hvad man formåede at frembringe. Det blev en fed dag.

Den tredie emnedag fik titlen »På sporet af fremtiden«. Hensigten var at give deltagerne et indblik i fremtidsperspektiverne for det danske samfund og desuden at prøve på at undersøge, hvordan man forskellige steder forsøger at forberede befolkningen på ændringerne. Allerede dagen før diskuterede man i 7-8 hold, hvad man selv mente om fremtidens tendenser. Holdene havde som igangsætningshjælp fået udleveret nogle duplikerede afsnit af de to perspektivplaner. Til selve dagen havde Lars Thorkild Bjørn og Svend Tornbjerg fået aftale med en mængde institutioner, organisationer, virksomheder, aviser, skoler, administrationer o.s.v. om at modtage ikke færre end 24 elev-besøgsgrupper. På basis af de erfaringer og oplysninger, som grupperne hentede hjem, blev der udarbejdet spørgsmål til de tre folketingsmænd, der om aftenen kom til stede ved et offentligt møde. Det var *Henning Dyremose* fra Det konservative Folkeparti. *Niels Helveg Petersen* fra Radikale Venstre og *Preben Wilhjelm* fra Venstresocialisterne, og de gjorde nu rede for og debatterede med eleverne og indbyrdes deres syn på fremtidens Danmark.

Den sidste emnedag var »En kirkedag«. Vi har prøvet det før, og arrangørerne var de samme som tidligere år, Emil Petersen og Ebbe Lundgaard. Dagen begyndte med morgensang og orientering i Frederiksborg Valgmenighedskirke og formede sig så dels som en busudflugt til en selvbygger-sognekirke i Bistrup (pastor *Schwarz-Nielsen),* den katolske kirke samme sted (pastor *Gommans),* den gamle sognekirke i Skibby samt moskeen i Hvidovre, der er muhammedanernes center i Danmark. Turen foregik i dejligt aprilvejr, og dagen sluttede med en samtale om kirkelige emner om aftenen hjemme.

På vore emnedage har vi fået hjælp af mange besøgs-værter, som har taget nogle timer af deres arbejdstid for at fortælle om deres virksomhed og deres syn på tingene. Hvis nogen af dem skulle læse denne årsberetning, skal de vide, at Grundtvigs Højskole er dem meget taknemmelige for deres imødekommenhed og gæstfrihed.

Skuespil, møder, fester etc.

Vinterholdet 74 fik mange teateroplevelser. Lærerkredsen læste og spillede Milne's »Drengen vender hjem«, Ionesco's »Den skaldede sangerinde« og Ludvig Holbergs »Erasmus Montanus«. Mange var med til statsskolens elevkomedie

»Ulysses von Ithacia« af samme Holberg og til Moliere's »Misanthropen« på Det Kongelige, »Som man behager« af Shakespeare på Det ny Scala og »Om syv piger« af Erik Torskinsson på Folketeatret. Selv opførte vi - d.v.s. dramatikholdet under Ebbe Lundgaards instruktion - et polsk skuespil »Kartoteket« af Tadeusz Rosewicz med en svidende satire over heltedyrkelsen. Vi husker også den aften, da Grundtvig holdt sit indtog på scenen. Gymnastiksalen var fyldt til bristepunktet, som det hed sig i journalistsproget, skønt man ikke bagefter konstaterede revner i murene. Det var sidst i januar, at det københavnske amatørteater »Bådteatret« opførte Ebbe Reichs og Eivind Larsens lavkomiske spil »Til kamp mod dødbideriet«, bygget på visse perioder i Grundtvigs liv. Stykket var baseret på Reichs bog »Frederik«, og hensigten var at gøre Grundtvig aktuel. Der blev trukket en del citater og tanker frem, som ikke i almindelighed har været særlig meget fremme, bl. a. nogle af de politiske ideer, som Grundtvig i sin tid fremkom med i rigsdagen, men som han ikke vandt gehør for, fordi man oftest lyttede til ham med overbærenhed. Den store tilskuerflok blev trukket ind i spillet, idet man sammen med skuespillerne sang nogle kendte salmer og sange af Grundtvig. De havde fået nye melodier af Leif Varmark, næsten for iørefaldende melodier, lette at synge med på, bl. a. fordi de alle lignede hinanden. Det bedste ved sangene var, at hidtil ubenyttede, men værdifulde vers blev taget med. Af »skuespillerne« lagde vi vel navnlig mærke til *Hermod Knudsen,* der tossede rundt som Grundtvig, og *Maria Stenz* som den fine forsanger. Det, som stykket fremhævede, var, hvordan Grundtvig tit kørte frem som fortaler for en hel ubekymret og reel frihed på pædagogiske og kulturelle områder. På de felter kan han stadig blive ved med at udfordre os, når hans tanker bringes i forbindelse med aktuelle forhold. Det var let at mærke, at publikum befandt sig godt sammen med »Bådteatret«s amatører. Bagefter forsøgte man en samtale mellem tilskuerne og den ene af skuespillets forfattere, *Eivind Larsen.*

Vinterskolens filmclub fungerede tilfredsstillende. Der blev budt på forestillingerne »Dyret skal dø«, »Billy Løgneren«, »Persona«, »Blind vej«, »Damen med hunden«, »Her har du dit liv«, »Mamma Roma«, »Oprøret i Ådalen«, »Seksdagsløbet«, »Ulvetimen« og »For konge og fædreland«.

Mangt og meget kunne endnu berettes om vinterskolen 1974. Der var en række muntre lørdagsunderholdninger og nogle hyggelige aftener i lærerhjemmene. Der var karnevallet, hvor man igen oplevede den dybe nydelse i at te sig, som om man er fra forstanden, uden at miste bevidstheden om, at man i virkeligheden ikke er det. Der var vinterfest i marts med over 100 gæster, mestendels gamle elever. Der var et velbesøgt forældremøde sidst i april; det foregik traditionelt, dog var der ikke skuespil om aftenen, men mannequinoptræden ved kjolesyningsholdet, dukketeater, demonstration af såkaldt »skabende dramatik« og oplæsning ved Emil Petersen. Ved mange af disse festlige lejligheder blev der ydet en stor ekstra indsats af Grete Søndergård og hendes køkkenhold.

Der var ikke mange gæster i vintertiden. En philippinsk nonne kom for at se en dansk højskole. Hun drev selv en slags højskole for tilbagestående landbounge, som var så fattige, at månedsbetalingen var ris. Siden kom der 25 elever og 2 lærere fra Græsted skole. Som afslutning på en Grønlandsuge ønskede de en samtaletime med vore elever fra det høje Nord. --- Jeg har indledningsvis omtalt lørdagsdiskussionerne. Men jeg kan ikke lade være med at fremhæve den fine formiddag, da HIPS var her. Initialnavnet betyder »Hvidovres Ikke-Politiske

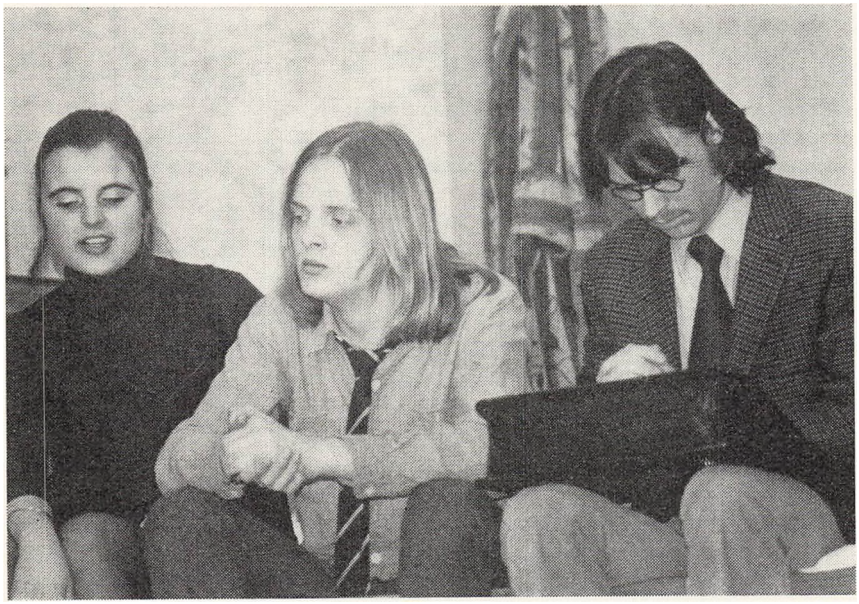

Fra »Kartoteket«.

Samling«. Der sad ti unge i panel, fortællende og syngende om deres fritidsindsats i deres hjemkommune. Der var ingen knaldhårde flotheder og ingen hældøret sentimentalitet, men en inspirerende fremstilling af deres sociale, kulturelle og miljøpolitiske aktiviteter, af deres indbyrdes forhold, deres kollektivt ledede sammenslutning og af arbejdet for pensionisterne og børnene og for kommunens 7-800 unge.

Til vinterens glæder hørte de obligate udflugter og småture. Ligeledes påskeferierejsen, som 39 elever og jeg foretog til Sydslesvig, Holstensk Schweiz og Sydsjælland. Til sorgerne hørte, at vi endnu engang måtte takle et hash-problem; heldigvis var det ikke meget alvorligt, men vi kan umuligt lade skolen være et sted, hvor landets love ikke gælder. Til glæderne hørte, at Ebbe på et lærermøde gav melding om 50 deltagere i den frivillige fællesgymnastiktime tirsdag aften, og om at de ønskede mindst én time mere. Det var en nyhed og forhåbentlig et godt tegn. Glædeligt var det at mærke en støt vilje hos alle til at bistå med at hjælpe skolen gennem oliekrisen.

Forfriskende og glædeligt var det også at konstatere, at der er hold i formodningen om, at sangglæden nu kommer tilbage. Det blev et syngende hold. Og selvom »Internationale« og negro spiritual'en nr. 821 og lignende først faldt i deres smag, så var der også lyst til de mere almindelige højskolesange. Derfor var det en sorg at få at høre, hvilke numre der er tænkt slettet af sangbogens næste udgave. »Den trænger ud til hvert et sted«, »På det jævne«, »At leve er at ville befri sin ensomhed«, »Jord i hvis favn der hades og der myrdes«, »Til sagn og sange«, »Vi fik ej under tidernes tryk«, »Dansker, dit folk er af de små«, »Bladet i bogen sig vender«, »Kun ord, der går i sagn og sang«, »Venner, hvor er vort

fædreland dog kønt« . . . ja, mere end en snes af de sange, vi har sunget allermest på Grundtvigs Højskole, skal formodentlig droppes af den forestående ny udgave af sangbogen. Det er ikke let at bære. Måske vil det gå med den, som det gik højskolens ny læsebog, der kom for nogle år siden. Den gik ikke, fordi der var for meget formynderi i den over for brugerne. Skal vi nu opleve en lignende bedreviden om, hvad vi bør synge og ikke bør synge? - Til glæde for eventuelle ærkegrundtviganere kan jeg i øvrigt oplyse, at Grundtvig-skuespillet gjorde sangen »Nu skal det åbenbares« til vinterens clou på det område. Det vil sige, den måtte kappes med en hjemmegjort vise af Fritz Norlan til melodi af Jørgen Østergaard; den er optrykt andetsteds i årsskriftet.

Men alt skal ha' en ende, også denne vinterskoleberetning. Til sidst kun et glimt fra en af de sidste aftener i april. Nogle elever havde indbudt os alle til en diskussion i spisesalen. Plakaten med invitationen lød:

»Ohøj! O, højskole!
Højskolen har sejlet mange mil.
Hidtil har den redet stormene af og klaret skærene.
Kompasset viser stik FREMTID, og spørgsmålene vælder frem:
Vil højskolen komme i havsnød?
Skal den kaste anker og blive på stedet?
Skal den flyde med tidens strømme?
Eller skal vi sætte en kurs?
Alle mand i messen på fredag i fællestimen! Få en snak om sagerne, før I mønstrer af! Har du et kort diskussionsindlæg, så kontakt Ole S., Karin D. eller Agnete B. senest torsdag aften. NB.: Kabyssen leverer kaffe og the, og kaptajnen giver wienerbrød«.

Det blev et par uventet gode timer, ikke mindst for os lærere, der kort forinden havde deltaget i et tyndt forhandlingsmøde om »Højskolens indentitet« sammen med andre højskolefolk. Hvad en række elever her sagde - med åbenbar tilslutning fra deres kammerater - viste forståelse for, hvad en højskole skal være, hvis den vil fortjene navn af højskole. Det kom til udtryk, at højskolens opgave må være »bredt orienterende«, som én sagde - en anden sagde: den skal gi' os »en tænkepause« til »personlig udvikling« og til »mere overblik over det, der sker omkring os i Danmark og Verden« - en tredie føjede til: den skal »arbejde sammen med os om almendannende emner« - og en fjerde: men det skal være »voksne unge«; I må »ikke optage de helt unge«, de er ikke »modne«. Vi hørte ikke et ord om, at højskolen skal indrette sig på at være et opsamlingssted for 16-18 årige, der ikke kan passes ind i det offentlige skolesystem eller måske falder ud af et kommende 12-års system. Der var heller ikke tale om at bede højskolen rette sit arbejde mod de ældre årgange, f. eks. de 25-50 årige; »de skal naturligvis være velkomne, hvis de har lyst«, sagde én, og vi tænkte alle på vores veninde Ellen Rüdinger. Men det kom tydeligt frem, at folkehøjskolen som hidtil bør være en skole helt uden for uddannelsesingeniørernes systemverden, en fri skole for voksne unge i 18-25 års alderen fra alle miljøer, et mødested, hvor de gennem en almendannende undervisning kan få mere sammenhæng i tilværelsen . . .Vi forstod under vores samvær med de 110 på »Frederiksborg«, at hvad det drejede sig om, var at være på højskole efter vores skoleforms oprindelige idé.

I skolens lærerkreds må vi så finde ud af, hvad man forstår ved *almendannelse*

(eller folkelig dannelse, som vi plejer at kalde det). Og vi må finde ud af, hvad at vil forstå ved *voksen ungdom*. Mit eget svar er, at unge er voksne, når de er modne nok til at tage ansvar og modne nok til at administrere den frihed, højskolen giver dem. Jeg har kendt 17 års elever, der var voksne. Jeg har også haft elever på næsten 25, som hverken var villige til at være ansvarlige, og som ikke evnede at bruge højskoletiden hverken til nyttigt arbejde eller til godt kammeratskab. Det er derfor svært at trække en fast aldersgrænse. Det er dog vist nogenlunde sikkert, at de unge, der en tid har prøvet praktisk arbejde både med dets nederlag og med dets lyse sider er bedst egnet til at deltage i højskolens undervisning. Med hensyn til undervisningen er det ikke faget i sig selv, der afgør, om det er almendannende eller ikke, men det er den sammenhæng, det står i. De almendannende fag ligger nok i almindelighed et sted imellem de meget uddannelsesbetonede og de stærkt hobbyprægede fag. Men bliver et fag sat ind i sin historiske sammenhæng, er det almendannende, mener jeg. Det, vi med et rundt ord kalder kulturarven, må også hele tiden tolkes ud fra samfundssammenhængen til enhver tid.

Vi vil sikkert i de kommende år i alle landets egne skulle konkurrere med et eller andet offentligt tilbud til de 16-19 årige. Men netop det vil give baggrund for at hævde en friere og mere ubunden højskole. Den kommende ny situation bør kunne forny de bedste egenskaber ved vores skoleform. Folkehøjskolen må i fremtiden benytte sin pædagogiske frihed endnu mere, end den hidtil har gjort, og tilbyde en undervisning og et skolemiljø, som de offentlige skoleformer ikke kan give. Gør man det, vil der sikkert være voksne unge nok, der udnytter vores tilbud.

Men tilbage til slutningen på vinterskolen, hvor man valgte *John Erik Petersen* til holdrepræsentant i elevforeningens bestyrelse. For vort vedkommende var det afslutningen på 23 års ledelse af Frederiksborg Højskole. Vi forlader ikke skolen, men går nu begge ind i lærernes række. Vi er taknemmelige for gaver i den anledning fra eleverne og lærerne, fra valgmenigheden og for den store pengegave til rejsebrug fra skolens bestyrelse og for adskillige andre gaver og hilsener fra enkeltpersoner og nogle af skolens forretningsforbindelser. - Ved vinterskolens afslutning kunne jeg oplyse, at der just var forløbet 10 år, siden Agnete og Sv. Erik Bjerre i 1964 sagde farvel til Grundtvigs Højskole og fik en ny arbejdsplads på U-landshøjskolen i Holte. De to var kommet til Hillerød sammen med os i 1951-52. I august 73 vendte de tilbage i deres lærerstillinger. Og nu et år efter kunne jeg på elevernes afskedsdag sige velkommen til dem som skolens kommende forstanderpar. Vi er overbevist om, at de blir de rette folk på det rette sted. De holder af den gamle højskole. Men de er ikke bare højskolefolk pr. tradition, men fyldt med lyst til at forny skolearbejdet og gøre det levende og godt, så det får værdi for voksen ungdom, som i fremtiden mødes på »Frederiksborg«.

Fra maj til midt i juli

Da Bjerres ønskede nogle forandringer foretaget i skolens bygninger, som de to fortæller om senere, afholdt vi os fra al udlejning i maj og størsteparten af juni måned. Der blev i første halvdel af maj holdt seks Frederiksborgmøder rundt om, bl. a. et forsøgsmøde i Storstrøms amt. Om disse sammenkomster er der en beretning længere omme i årsskriftet.

Fra sankthans havde »*Biologforbundet*« lejet skolen til årsmøde og instruktionskursus. I en lille uge var skolen befolket af 70 biologilærere. Straks efter begyndte vor eget feriekursus »*Halvfjerdsernes i centrum*«. Det varede fra 29. juni til 12. juli og bestod som tidligere år af en uge på højskolen med en række emnedage og en uge i udlandet, denne gang en rejse til Polen med byen Krakau som centrum. Det var sjette gang, vi indbød til dette kursus, som nu synes at være virkelig indarbejdet. Skønt landets højskoler havde udbudt 60 flere korte kurser end i fjor med let forklarlig smalhans til følge her og der, fik vi overvældende tilslutning og måtte sige nej til ca. 40. Skolen var altså fyldt. 134, hvoraf 19 under 14 år. I rejseugen deltog 98. I de første otte dage medvirkede foruden alle skolens lærere forbundssekretær *Erik Andersen,* filminstruktør *Franz Ernst,* seminarieadjunkt *Bertel Haarder,* maleren *Anders Kirkegaard,* højskolelærer *Mads Lidedegaard,* forfatteren *Johannes Møllehave,* fhv. minister *K. Helveg Petersen,* maleren *Tommy Storkholm,* magister *Svend Terkelsen,* chefredaktør *Knud Vilby* og pianistinden *Galina Werschenska.* Foruden de to nævnte deltog yderligere fem malere med et udvalg af deres billeder på den kunstudstilling, som ugen igennem var ophængt i gymnastiksalen; det var *Poul Agger, Bent Holstein, Poul Janus Ibsen, Bent Karl Jacobsen* og *Karl Aage Riget.* Rejsen forløb godt under Lars Thorkild Bjørns og Svend Terkelens ledelse. Deltagerne oplevede Polen som turister, men fik også et stærkt indtryk af hvad der rører sig i en østeuropæisk stat i dag, når det gælder samfundsliv og kulturdebat.

Lige efter feriekurset fulgte sommerens elevmøde. Vi begyndte fredag den 12. juli ved aftenstid med stor tilslutning af årets jubilarer. Der var flest 25-års - ca. 55 - og ca. 30 10-års. Men der var også ikke så få, der havde været på skole for 40, 45, 50 og minsandten 60 år siden. Også gamle lærere var med, Karen og Vilhelm Nielsen, Harald Norrby og Sigrid Eklund (f. Moberg), Olav Akerlie, Erling Christiansen o. fl. Vi samledes i foredragssalen, hvor jeg talte om gamle elevers »fortolkning« af højskolens »budskab«. Lærerkredsen underholdt med en munter kabaret, hvorefter aftenen gik i hyggeligt samvær. Lørdag formiddag havde Bent Jakobsen ordnet en bustur for jubilarerne til nogle af Nordsjællands herligheder. Hjemme igen fyldte vi både spisesalen og Mellemstuen til Grete Søndergårds festmiddag. Vi var nu næsten halvandet hundrede. Midt på eftermiddagen strømmede deltagerne til fra de yngre årgange; der kom ca. 275 til eftermiddagskaffen og til Bjerres foredrag om højskolen og fremtiden. Efter aftensmaden i det grønne samledes endnu flere til festen i gymnastiksalen. Her havde Ebbe Lundgaard, Arne Madsen og Emil Petersen hovedrollerne som de tre skibbrudne herrer i skuespillet »I rum sø« af den polske forfatter Slawomir Mrozek. Bagefter spillede »Dacapo« op til dans. Søndag morgen holdt Olav Akerlie fra Seljord højskole i Norge morgensang med en næsten fyldt kirke. Klokken halvelleve talte Emil Petersen i foredragssalen om de stærke indtryk, vor tids massemedier og rejsemuligheder må gøre på os. Betyder det, at vi risikerer at miste et umiddelbart forhold til vore omgivelser? Hvordan kan vi tage os i vare for, at det skal gå sådan? Emil Petersen nævnte i den forbindelse den engelske forfatter G. K. Chestertons tanker om gentagelsens betydning.

Den store elevmødemiddag i den pyntede gymnastiksal fik i år præg af det skete formandsskifte og det forestående forstanderskifte. De, der holdt tale, sagde noget om følgende emner: Den afgående elevforeningsformand, Bjerre, hyldede jubilarerne. Jeg talte for Høgsbro Holm og takkede ham for 17 års virke, de 13

som formand for skolen. Endvidere bød jeg både den ny formand og det ny forstanderpar velkommen i de ledige stillinger og ønskede dem medbør i kommende år. Elevforeningens nye formand, *Kaj Andersen,* og den ny formand for skolens bestyrelse, *Jens N. Christiansen,* holdt begge taler for det retirerende forstanderpar. Fra elevforeningen gav Kaj Andersen os en fortræffelig boggave, og fra skolen overrakte jeg en erindringsgave til Høgsbro Holm. Lidt mere om disse højtidsfulde »affærer« kan findes andetsteds i årsskriftet under afsnittene »Elevforeningen« og »Bestyrelsen«. Efter at Høgsbro Holm havde haft ordet for at takke, kunne jeg oplæse en række hilsener til elevmødet fra gamle elever i Norge, England, Island, Sverige og naturligvis Danmark. Tak til jer, der skrev! Efter middagen var der kaffe på plænen foran hovedbygningen. Vejret holdt jo nogenlunde med os. Så fortsattes der med generalforsamling i elevforeningen, men jeg henviser til den specielle beretning derom. Kort efter - sidst på eftermiddagen - endtes det gode elevmøde 1974 med en kort afslutningstale af undertegnede.

Hermed afslutter jeg mit lange skriveri om det sidste skoleår på Grundtvigs Højskole. 24 gange fra 1951 til nu har jeg skrevet beretninger fra årene på »Frederiksborg«. Selv om jeg godt véd, at flere andre end jer, gamle elever, har læst mine beretninger, så har de dog først og fremmest været formet som en slags breve til jer, der har tilbragt nogle måneder af jeres ungdomstid på skolen, som holder af det gamle sted, og som gerne vil følge med i livet og arbejdet her... Men beretningen om skoleåret 1973-74 kan dog endnu ikke meldes færdig. Jeg overlader pen og blæk til Sv. Erik Bjerre, som vil fortælle om, hvad der er foregået her fra ca. 15. juli til det ny skoleårs begyndelse ved septembertide. Blot må jeg lige underrette jer om, at vi i april købte et hus og flyttede ind i det sidst i juli måned. Vi fortsætter begge som lærere på skolen endnu en række år. Vores adresse er: *Funkevej 28, 3400 Hillerød og telefon nr. (03) 26 03 50.* Karen fortsætter straks til september med sit sædvanlige timetal i vævning, batik og håndarbejde. Jeg har derimod af undervisningsministeriet fået bevilget et sabbat-»år« på 8 måneder som skal benyttes til studier og videreuddannelse. På grund af forandringen i vores stilling får jeg nu igen tid til at sige ja til en del af de foredrag, som jeg desværre i de senere år på grund af den stigende arbejdsbyrde på skolen har måttet sige nej til. - Til sidst - tak for mange breve og kort og hilsener i årets løb - og så en venlig hilsen fra os begge til jer alle, gamle elever og venner af Grundtvigs Højskole.

Karen og Haugstrup

Fra midt i juli til september

Efter elevmødet gik 16 gamle elever, Niels Bundgård og 5-6 lærere i krig med Hytten, der efter en uges hårdt slid ved en ceremoni i forbindelse med afslutningsmiddagen blev »gendøbt« til »Nyrops Hus«. Indbydelsen til arbejdslejren var i Frederiksborgbladet i april, og en beskrivelse af den spændende og festlige arbejdsuge stod at læse i septembernummeret af samme blad.

En lille gruppe af de ivrige »pionerer« blev et par dage ud over den aftalte tid for at gøre noget meget påtrængende arbejde færdigt, og senere har Søren Smed installeret nyt oliefyr, så nu er det forhåbentlig slut med træk og kulde derude. Desuden er der kommet ny belysning op. Vævestuen og stoftryklokalet har samme størrelse som hidtil, mens den fine tegnestue er en nyskabelse.

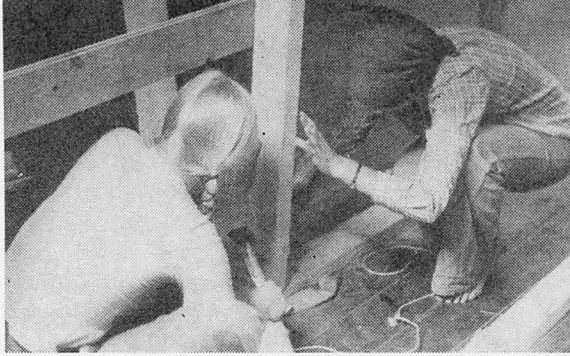

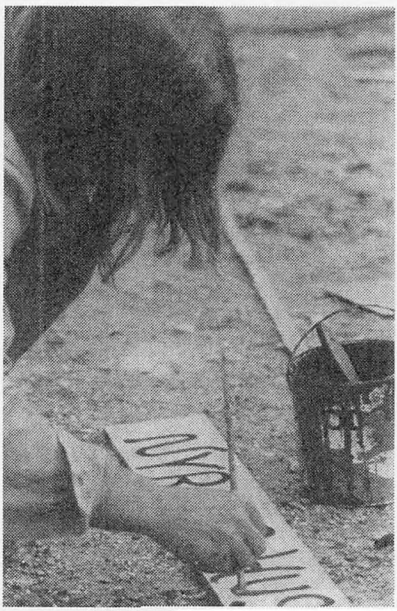

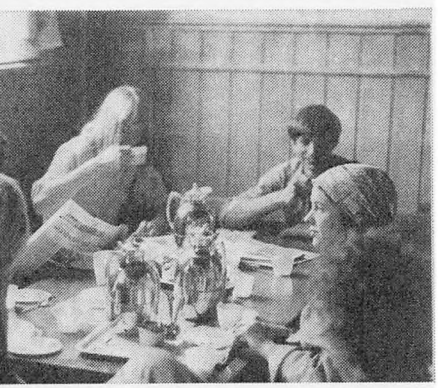

ARBEJDSLEJR

15.- 23.JULI 74.

FOTO: A

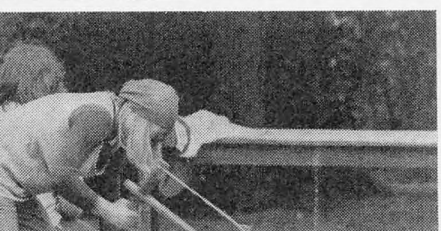

Vi håber, det vil være muligt med en arbejdslejr igen til næste sommer. Det er vist ikke overdrevet at sige, at alle, der var med, fandt det både spændende og sjovt.

Efter sommerferien tog de professionelle håndværkere fat igen med vedligeholdelsesarbejder af forskellig art. (Det havde under arbejdslejren vist sig, at også amatører kan arbejde professionelt!). Håndværkerne er ikke færdige endnu, bliver det vel først hen på foråret, så en nærmere omtale må vist hellere vente til næste årsskrift.

Håndværkernes tilstedeværelse var også grund til, at skolen i august kun havde en enkelt udlejning, 10.-15. august til »Børneklinikken, Statens Tale- og Høreklinik for Børn«.

Den 26. august afholdt skolen en reception, især for folk fra omegnen. Det var en stor glæde, at så mange deltog og dermed bidrog til at gøre det til en festlig dag. Septembernummeret af vort udmærkede blad gav en nærmere beskrivelse af festlighederne.

Den 2. september startede efterårsskolen. 88 elever var tilmeldt, men vi endte med kun at have 80. Blandt de, der udmeldte sig på eller efter ankomstdagen, var tre nordmænd; vi syntes, at det var specielt ærgerligt med disse tre. Skolen har gennem årene haft så mange gode norske elever - nu blev der ikke en eneste.

Det er stadig muligt at tage et seks måneders kursus fra november til maj, og der kom i år så mange elever på dette tidspunkt, at vi nu har 110 elever. Hertil kommer 13 »oldebørn« fra september til 1. december. Skolen har også tidligere givet husly til et uddannelseskursus for oldfruelever under ledelse af Vagn Jacobsen, der er undervisningsleder for Dansk Tekstil Institut.

Der er tradition for, at efterårsskolen ikke omtales nærmere før i årsskriftet det efterfølgende år. Dette er der også god rimelighed i. Et kursus må være afsluttet, før man kan vurdere dets forløb. - Men på den anden side er det nu næsten unaturligt ikke lige at sige et par ting om det, man står midt i og er optaget af netop nu, i skrivende stund. Der har været et godt arbejdsklima og en vældig lyst til at tage fat, også uden for timerne. En af de meget positive ting er »vedligeholdelsesgruppen«, der på egen hånd påtog sig opgaver til gavn for det almene bedste, f. eks. opsætning af tætningslister i de utætte vinduer og maling af det nye trykkeri i kælderen. Der er store planer om en modernisering af dagligstuen, men det bliver vist desværre vanskeligt at nå inden jul.

Det, som har grebet allermest ind i hverdagen, er dog nok overgangen til »selvrengøring«. Hver morgen klokken 8.00 går alle i gang med koste, skrubber og spande, lige så mange hold og arbejdsområder som der er lærere, og kun 20 minutter senere henligger hele etablissementet i en tilstand af strålende nyskurethed - som efter en gammeldags hovedrengøring. På nogle områder synes selv-rengøring oven i købet at have ført til, at folk i almindelighed roder og griser mindre end ellers; alle ved jo, at man skal selv gøre rent. - Ja, som det da kan gå!

Nå, der er ikke plads til mere. Vi må følge traditionen og lade den egentlige gennemgang af efterårsskolens mange arrangementer, fester og projekter vente til næste årsskrift.

Til slut en hilsen til alle gamle elever fra hele skolens medarbejderkreds. Vi håber at få lejlighed til at møde rigtig mange af jer til elevmødet i sommeren 1975.

Agnete og Sv. Erik Bjerre

Bestyrelsen

E. Høgsbro Holm.

BESTYRELSEN for skolen er i 1973 undergået forandringer, bl. a. i henhold til undervisningsministeriets nye retningslinier for alle højskoler. Bestyrelsen er blevet udvidet fra 5 til 7 medlemmer. Besynderligt nok er det ikke mere tilladt skolens forstander at være med i bestyrelsen. Heller ikke, at formanden for elevforeningen er »født« medlem som hidtil. Desuden er bestyrelsens myndighed blevet indskrænket, idet ministeriet har forlangt oprettet et repræsentantskab, også kaldet en *skolekreds,* som øverste myndighed. For skolekredsen er der gjort rede i skolens fundats, der har måttet gennemrevideres for at være i overensstemmelse med ministeriets krav. Den nye fundats er tillige med diverse bilag optrykt her i årsskriftet. - Årets største forandring er dog, at landsretssagfører *E. Høgsbro Holm* på grund af alder har bedt sig fritaget for hvervet som skolens formand, som han har haft i 13 år. Høgsbro Holm blev medlem af bestyrelsen i juni 1957 og formand 4 år senere i oktober 1961, da Ernst J. Borup døde. Høgsbro Holm har gennem årene ofret mange timers arbejde for skolens velfærd - lige fra afslutningen af byggeriet i 1957, da den ny elevfløj og gymnastiksal blev taget i brug, og til de betydningsfulde forhandlinger med Sophienborg-Strødam-stiftelsen om køb af »Peter Grundtvigs Vænge« i Gadevang til det påtænkte skolebyggeri, der dog under landets nuværende økonomiske omstændigheder ikke er så nært forestående som håbet. Høgsbro Holm har endelig med særlig omtanke for Grundtvigs Højskoles fremtidige linie som en folkelig skole tilendebragt forhandlingerne med U-landshøjskolens bestyrelse vedrørende overførelsen af den nedlagte skoles formue til en byggefond ved Grundtvigs Højskole. Resultatet af disse forhandlinger er offentliggjort her i forbindelse med fundatsen. - Høgsbro Holm, der blev hyldet ved sommerens elevmøde, trådte ud af bestyrelsen i september 1974, men var allerede i april blevet afløst på formandsposten af universitetsadministrator *Jens N. Christiansen,* Charlottenlund, han er cand. øcon., stammer fra Sønderjylland og er i øvrigt tidligere elev af Grundtvigs Højskole. Efter Høgsbro Holms udtræden og bortfaldet af forstanderens og elevforeningsformandens pladser i skolens bestyrelse har denne nu følgende sammensætning:

Universitetsadministrator *Jens N. Christiansen,* fmd., direktør *Arne Fremm,* Røde Kors, viceskoleinspektør *Ole Vig Jensen,* formand for Dansk Folkeoplysnings Samråd, forstander, cand. mag. *Anton Mariegaard,* direktør *Jørgen Paulsen,* Frederiksborg Slot, konsulent *H. O. Stryhn,* skolens næstformand, og højesteretssagfører *Ib Thyregod.* *S.H.J.*

Jubilarer 1974.

Frederiksborgelever

Ved skolekredsmødet i september gjorde foreningens nye formand, *Kaj Andersen,* mig opmærksom på, at det måtte være den afgåede formand, der redegjorde for det år, der sluttede med elevmøde og generalforsamling den 14. juli. Så jeg vil derfor skrive denne korte beretning, selv om jeg nu er »forhenværende«.

Gårdejer Jacob Nielsen (elev 1943-44) var dirigent ved generalforsamlingen, og formanden sagde bl. a. i sin beretning:

En hjertelig tak til skolen for afholdelse af elevmødet og for udgivelsen af årsskrift og blade. »Frederiksborgelever« påskønner det store arbejde, der bliver gjort fra skolens side for at holde kontakt med gamle elever. En speciel tak til de to redaktører, Haugstrup og Emil Petersen, og til Grete Søndergård og Niels Bundgård for deres store slid i forbindelse med de tre festlige elevmødedage.

Herefter omtaltes skolens ny fundats, oprettelsen af skolekredsen, overflytningen af U-landshøjskolens midler m. v. Da der imidlertid er redegjort nærmere for disse forhold andetsteds i årsskriftet, skal de ikke omtales nærmere her.

I forrige beretning fra »Frederiksborgelever« havde styrelsen fremsat forslag om afholdelse af en arbejdslejr. Der var grund til at glæde sig over, at dette forslag nu blev realiseret.

Efter en omtale af de vedligeholdelsesarbejder, som var i gang, gik formanden til sidst over til spørgsmålet om elevmødets placering, idet han refererede til de diskussioner, der tidligere har været om spørgsmålet. Dette gav dog ikke anled-

ning til nogen debat. Der er ved tidligere generalforsamlinger blevet udtrykt enighed om, at den endelige afgørelse, ikke mindst ud fra praktiske overvejelser, må ligge hos skolen, og derved blev man.

Næstformanden, Kaj Andersen, aflagde beretning om arbejdet i Landsforeningen af Højskoleelever, og han fremlagde derefter regnskabet, der er aftrykt i Frederiksborgbladet nr. 67. Beretning og regnskab blev godkendt, og generalforsamlingen vedtog at forhøje kontingentet, ikke mindst på grund af de forhøjede udgifter til papir og porto. Kontingentet er nu 18 kr., hvis det indbetales uden opkrævning forud for udsendelsen af årsskriftet. Ved opkrævning betales 22 kr. Skolens sekretær, Erika Nederby, blev takket for det store arbejde, hun udfører for foreningen.

Som ny formand valgtes Kaj Andersen, den tidligere næstformand, og til bestyrelsen valgtes *Jørgen Skjoldan* og *André Møller Mortensen; Ole Sørensen* blev suppleant til bestyrelsen.

Styrelsen har herefter følgende sammensætning (årstallet angiver det år, vedkommende blev valgt):

Kaj Andersen (1974) Vivild Ungdomsskole, 8962 Vivild (formand).
Bolette Bæk Petersen (1973), Ågård, Vilsted Skolevej 71, 9530 Støvring.
André Møller Mortensen (1974), Sognevej 8, Reerslev, 2640 Hedehusene.
Jørgen Skjoldan Pedersen (1974), Litorinaparken 83, 2680 Solrød Strand.
Karen Margrethe Prior (1973), Magnoliavej 53, 2500 Valby.
Elevholdsrepræsentanter:
Johannes Lund (E 72), Hadsundvej 76, 8900 Randers.
Troels Havelund Petersen (V 73), Havelundsvej 3, Rudme, 5750 Ringe.
Ole Winckler Andersen (E 73), Nordfyns Ungdomsskole, Særslev.
Suppleant:
Claus Bache Andersen, Torvegade 9, Sakskøbing.
John Petersen (V 74), Vedbynørre, 4200 Slagelse.
Suppleant:
Karin Dencker, Oehlenschlägersvej 20, 8230 Åbyhøøj.

Efter valget takkede Kaj Andersen den afgående formand og udtrykte ønsket om, at det gode samarbejde måtte fortsætte i de kommende år, til gavn og glæde for såvel skolen som »Frederiksborgelever«.

Foreningens arbejdsopgaver er, som alle ved, udformet i paragraffer i vedtægterne, og den største del af arbejdet følger det gammelkendte mønster for en sådan forening; heri ligger der absolut noget værdifuldt. Tænk blot på den gode tradition at komme sammen til sommer-elevmødet. Men det vil ikke være mindre værdifuldt, dersom foreningen finder frem til nye opgaver og tager dem op -- til gavn for tidligere og nuværende elever og dermed også for skolen, nu og i fremtiden.

Vel mødt til elevmødet 1975.

Sv. Erik Bjerre.

Lyrikaften den 6.3. 74.

Et plask i andedammen

Jørgen Østergård

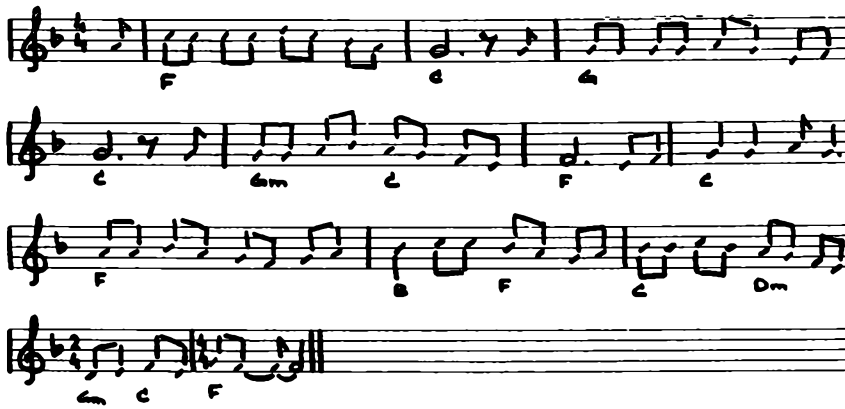

Man siger os
at men'skelivet er
så fuldt af trængsler,
møje og besvær
-- det samme sludder men'sker før har sagt.
Kan du se et indhold
kan du se no'n sandhed
kan du se no'n mening
med det plask i andedammen
hvis vi ikke holder sammen?

Vi spørger ganske enkelt
her og nu:
hvem skabte disse trængsler
-- jeg og du?
-- den tanke burde men'sker før ha' haft!
Kan du se no'n holdning
kan du se no'n sandhed
kan du se no'n mening
med et plask i andedammen
hvis vi ikke holder sammen?

Vi er en masse men'sker
og vi ved
at alt forsimples
uden kærlighed
-- de samme tanker men'sker før har haft!
Kan du se et indhold
kan du se no'n sandhed
kan du se no'n mening
med et plask i andedammen
hvis vi ikke holder sammen?

Her er de samme gange,
samme rum.
Vi har de samme sange,
tanker som
de mennesker som var her før har haft..
Kan du se no'n forskel
kan du se no'n sandhed
kan du se no'n mening
med det plask i andedammen
hvis vi ikke holder sammen?

Når solen stiger
er det samme sol.
Når dagen hælder
kommer samme nat
-- som men'skene der var her før har haft.
Kan du se no'n forskel
kan du se no'n sandhed
kan du se no'n mening
med et plask i andedammen
hvis vi ikke holder sammen?

Fritz Norlan

Meddelelser

FREDERIKSBORGLÆRERE m. v. Historikeren, cand. mag. *Vilhelm la Cour,* som virkede som lærer ved Grundtvigs Højskole i Lyngby i årene 1909-11, afgik i juni 1974 ved døden 91 år gammel. - Højskolelærer *Kr. Killemose,* Vallekilde, er død i juli måned 86 år gammel. Han var lærer på Grundtvigs Højskole i otte år 1915-23, hvorefter han var knyttet til Vallekilde højskole til 1954. Mange hold delingsførere på »Frederiksborg« vil huske den livlige og dygtige gymnastikpædagog, når han dukkede op her med sin bogudstilling af idrætsbøger. - Fhv. børnehjemsforstander *Hans Hansen,* Fredensborg, der var gymnastiklærer i årene 1914-20 på Holger Begtrups »Frederiksborg« og siden elevforeningens formand i tyve år 1921-41 og endelig skolens revisor til 1957, døde i september i år. - Nogle nyere og enkelte helt ny adresseforandringer: *Albert Haugsand* (norsk lærer 1939), tidligere forstander for Sund folkehögskole, bor nu ved Løken Verk i Dovre. - *Thyra Enemark, f. Nellemann* (1948-49) Sensommervej 23, Resenbro, 8600 Silkeborg. - *Sigrid Eklund, f. Moberg,* Hosjöbacke 44, 79100 Falun. - Skoleinspektør *Thomas Bruun* og fru *Inge* (1964-70) er blevet fynboer: Thinggyden 28, 5631 Ebberup. - *Kirsten Haastrup* (1965-67), Kildevældsvej 16 B, 2830 Virum. - *Johan Tange* (1965-67) Børglumkollegiet 202, Børglumvej 2, 8240 Risskov. - *Peter Hauschildt* (1969-70) Absalonsgade 7, II th., 1658 København V. - *Birgitta Berg* (1965-66) Studentstaden 13 III, 75233 Uppsala. - *Haugstrups* adresse og telefonnr. er Funkevej 28 og (03) 26 03 50. - To fhv. Frederiksborglærere har udgivet bøger: *Ingegerd Blomstrand,* gymnasieadjunkt i Kungälv, en digt-antologi »Lyriskt museum« om en række nyere svenske digte, der er inspireret af billedkunst fra mange tider og lande. *Vilhelm Nielsen* har samlet og udsendt »Tekster om folkehøjskolen«. Det er en lille, men væsentlig bog. Og en nødvendig bog, navnlig da læsebogsudvalget for 15 år siden omhyggeligt fjernede alle de tekster fra højskolens litteraturudvalg, som kunne fortælle både højskolelærere og elever om vores skoleforms historie og tradition.

FREDERIKSBORGKREDSENE. I første halvdel af maj 1974 tog vi 12 mand ud på årets tourné til de fem Frederiksborgkredse og til et forsøgsmøde i en ny egn af landet. Det første fandt sted allerede lørdag den 4. maj i *Vestjydsk Frederiksborgkreds.* Det blev et festligt møde på familiehøjskolen »Skærgården« i Lind lidt syd for Herning med 40 voksne og 20 børn. Formanden *Kirsten Sønderby* ledede mødet, og hendes søster *Ida* tog sig imens af børnene. Fra skolen deltog Birgitte Hansen og Svend Tornbjerg samt Karen og Haugstrup. Der var foredrag og kaffe, diskussion, mange sange og aftensmad - overdådigt, og alt for blot 15 kroner pr. næse. Det var Kirsten Sønderbys idé at holde mødet om eftermiddagen, og at småbørnene skulle med, så deres forældre kunne deltage. Ideen fængede, og andre kredse kan muligvis forsøge et lignende arrangement. - Anna Petersen, Skærbækgård, blev indvalgt i kredsens bestyrelse.

Aftenen efter - 5. maj - blev der afholdt to søndagsmøder. Det ene i *Østjysk Frederiksborgkreds* traditionen tro på Kolt Ældrehøjskole midtvejs mellem Has-

selager og Hørning syd for Århus. Mødet havde som sædvanlig samlet mange. Fra skolen deltog Fritz Norlan og Ebbe Lundgaard, der hver holdt et 20 minutters foredrag. Desuden Lene Lundgaard og Karen Haugstrup. Sammen med sidstnævnte bragte Ebbe hilsener og nyheder fra skolen. Der var intet nyvalg til bestyrelsen. - Det andet 5. maj-møde blev holdt i *Nordjysk Frederiksborgkreds* på Haubro efterskole, også kaldet Himmerlands ungdomsskole. Her var et godt fremmøde, mest af lidt ældre Frederiksborgelever. Gæsterne fra skolen var Birgitte Hansen, Svend Tornbjerg og Haugstrup. Programmet var det samme som i Vestjylland. Haugstrup kaldte sit foredrag »Kuglen ved hjertet« og talte om den uro, der kan hærge mennesker. Sv. Tornbjerg indviklede sig i en diskussion med nordjyderne om deres forhold til de politiske partier, inspireret af de mange stemmer, der et halvt år før var afgivet på en ny partidannelse i Nord- og Vestjylland. Efter kaffen blev der diskussion om mødeformen. Jeg husker endnu, at Skytte Lauridsen efterlyste foredrag og samtale om u-landene. Som i Østjylland var der heller ikke her ændringer i kredsen ledelse.

Lørdag den 10. maj afholdtes der et Frederiksborgmøde på hotel Baltic i Nykøbing Falster. Fra skolen deltog Arne Madsen og Haugstrup. Godt 30 Frederiksborgelever var kommet til stede, især mange fra Pip og CPO's tid. Baggrunden for mødet var, at en del elever af det stigende antal fra disse egne af landet flere gange i de senere år havde fremsat ønske om at få deres egen Frederiksborgkreds. Der har engang været en »Frederiksborgkreds for Lolland-Falster«. Den afholdt sit sidste møde for 27 år siden i 1947. Nu var det tanken at tage sydsjællænderne med og kalde kredsen *»Storstrøms Frederiksborgkreds«*. Mødet forløb på bedste måde. Arne Madsen talte om »skoledemokrati« og jeg om »den patriarkalske skoleleder«, og der blev livlig diskussion ved kaffebordet. Det blev dog vedtaget, at man skulle holde endnu et forsøgsmøde, før man skred til at stifte en egentlig Frederiksborgkreds, og desuden at man næste år ikke skulle vælge en lørdag til mødet. Aftenen sluttede med en af Arne Madsens dejlige lysbilledserier og aftensang. Jeg skylder at nævne, at det var *Claus Bache Andersen,* Torvegade 9 i Sakskøbing, som havde taget sig af det praktiske forarbejde, selv om han var forhindret i at være til stede.

De næste to møder var rigtige hverdags-aftenmøder. Det ene var tirsdag den 14. maj i *Frederiksborgkredsen for Fyn.* Mødet blev afholdt midt på den skønne ø, nemlig i Ryslinge Friskole, hvor Sv. Erik Bjerre og Bent Jakobsen førte ordet, og Emil Petersen bragte hilsener og nyheder fra skolen. Bente Langfeldt (f. Krogh), der er kredsens formand, ledede mødet. - Og så til slut afholdt Sønderjyllandskredsen, *Sydjysk Frederiksborgkreds,* sit møde aftenen efter, onsdag den 15. maj. Mødesteder var nyt og meget godt, nemlig Løgumkloster Højskole. Agnete Bjerre fortalte om Karen Akhøjs bog »Kontakt, krav og kærlighed«. Fritz Norlan noget om Karl Marx og Søren Kierkegaard. Efter kaffebordet var der oplæsning ved Emil Petersen. Dette møde blev ledet af *Marie Seierøe-Olsen.*

Fra os, der var med til møderne, sendes her en varm tak både til vore værtsfolk på de skoler, der lukkede os ind, og til jer, som rundt om lagde jer i selen for mødearrangementerne.

S. Haugstrup Jensen

BIBLIOTEKET. Da biblioteket har fungeret efter den første opstilling i 17 år, var det tvingende nødvendigt at påbegynde en reorganisering, både af opstillingen

og af bøgernes art og mængde. Arbejdet med dette er nu i fuld gang. Det væsentligste, der indtil nu er sket, er at bogmængden på »hovedbiblioteket« er nedskåret med ca. 2000 bind. Vi har som bekendt, foruden vort »gamle« bibliotek på ca. 13.000 bind, i tilgift fået RDC's engelsksprogede bogsamling som omfatter ca. 5000 bind. Dette bibliotek er placeret på »Solstuen« og de omliggende værelser. Vi har indtil nu besluttet, at det skal fungere som et selvstændigt bibliotek. Det første arbejde, som nu skal gøres og tildels er påbegyndt, er at udskifte ikke helt tidssvarende og måske for vore elever ikke så interessante værker, med andre, der er relevante i et skolebibliotek. Disse gamle bøger bliver således i stort tal flyttet på magasinerne, og her kniber det med pladsen. Ved Grundtvigs Højskoles 100 års jubilæum i 1956 indkøbte skolen Københavns Højskoleforenings bogsamling. De fleste af disse bøger er værdifulde, men de har den kedelige skavank, at de hverken har titel eller forfatter på bogryggen. Alle disse bøger vil efterhånden enten blive stillet på magasinerne, eller for de mest værdifuldes vedkommende, få trykt titel og forfatter på bogryggene. Det første er pladskrævende. Det andet er dyrt. Men desværre nødvendigt. Et bibliotek er naturligvis til for at bruges. Og alt må gøres for at gøre netop biblioteket så tillokkende som muligt.

Vi har på biblioteket en pæn samling af norske og svenske skønlitterære bøger. Langt de fleste er oversat til dansk. Disse har indtil nu haft deres egen plads. Vi arbejder også med at få disse bøger indsat på deres naturlige pladser blandt de danske skønlitterære værker. Men hver gang en bog flyttes, skal 2-3 kartotekkort skrives. Alt tager sin tid. Jeg vil regne med at denne side af reorganiseringen vil tage to til tre år.

Ud over dette prøver vi på at gøre biblioteket mere »miljøvenligt«. Det skal naturligvis være rart at opholde sig der. Vi er ikke rigtig kommet i gang med dette arbejde endnu, men det kommer, så snart de gode ideer og bevillingerne er i orden. Ved siden af dette er der i det forløbne år indkøbt en lang række værdifulde bøger. Hertil er anvendt de penge, som skolen modtog fra brandforsikringen for de mange bind, der gik op i luer ved branden i Hallen i fjor. Det er specielt faglitteraturen, som er blevet tilgodeset. Da mange faglitterære bøger hurtigt taber deres værdi, er det vigtigt at få dem udskiftet med tidssvarende værker.

Vi har i løbet af året modtaget en del boggaver, hvorfor vi takker.

Fritz Norlan.

VINTERFEST afholdes lørdag den 15. marts. Skuespil kl. 19.30 og derefter dans til kl. 1. Alle medlemmer af Foreningen Frederiksborgelever indbydes til at deltage. Bemærk, at der ikke kommer nogen ny indbydelse forud for festen. Middag kl. 18 koster 8 kr., festtegn 5 kr. Skriftlig tilmelding til skolen senest den 13. marts.

ELEVMØDET 1975 finder sted fredag den 11. juli -- søndag 13. juli. Fredag aften er kun for jubilarer, d. v. s. gamle elever, der påbegyndte deres højskoleophold i 1965 (vi starter med 10-års jubilarerne!), 1950, 1935, 1925 og 1915. Det siger sig selv, at alle gamle elever fra ældre årgange end 1915 er meget velkomne, de vil alle blive regnet for jubilarer! Programmet for elevmødet 1975 vil komme i juni-nummeret af Frederiksborgbladet.

Meddelelser

FERIEKURSER 1975. Efter den foreløbige plan regner vi med at afholde følgende kurser:

20.--27. juni:	(1)	Søren Kierkegaard og den menige mand.
	(2)	Udviklingsproblemer. Undervisning og oplysning om u-lande.
27. juni--11. juli:		70'erne i centrum (sommerkursus nr. 8) en uge på højskole og en uge i Irland.
3.--11. juli:		Rejse i Irland.
3.--9. aug.:		Radio/TV børne- og ungdomsudsendelser. Et familiekursus.

Feriekurserne vil blive kort beskrevet i Frederiksborgbladet i april. Der vil desuden blive udsendt en særlig kursuskalender og separate kursusprogrammer til alle, der henvender sig. Skolens kontor har fået nyt telefonnummer: (03) 26 87 00.

Sv. Erik Bjerre.

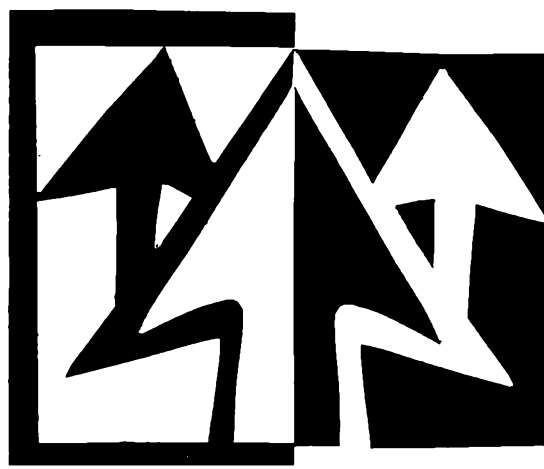

Jeg så den igen

Den gamle »*Grundtvigs Højskole*« ved Lyngby.

Det skete, som den slags ting så tit sker, ved et rent tilfælde. Jeg besøgte en søn i København.

Om søndagen kørte vi en tur, før jeg skulle med flyveren kl. 6. Jeg havde lyst til at se Frilandsmusæet, som jeg huskede fra min tid på højskolen, det var ikke så stort dengang som nu, men jeg har altid interesseret mig for gamle ting og sager, så jeg gik tit derover i fritimerne.

Da vi kom ned mod hegnet ved højskolen, kunne jeg på én gang kende det igen, skønt der er meget forandret.

Vi mente, at der var en låge i hegnet, men det var åbenbart ikke tilfældet. Min svigerdatter, der i sin studietid havde været på kursus på landboskolen, kunne dog huske, at der var en gennemgang fra højskolen til Frilandsmusæet.

Vi fandt den og kom ind i haven, dér hvor træbarakken, kaldet musæet, havde ligget.

Og der lå min skole, men ikke som den så ud, da jeg sidst så den for 55 år siden.

Den smukke, hvide bygning havde ikke set kalk og maling i lange tider, skifertaget var dog velbevaret, ligesom de tykke egetræsdøre med de smukke messinghåndtag og -brevsprækker. Haven var i en trist forfatning, kun frugttræerne var de samme, og de bugnede, som før, med frugt.

Jeg så ind ad vinduerne, rummene kendte jeg, forstuen med trappen til elevværelserne på første sal.

Læsestuen, skolestuen, gymnastiksalen, ja, selv forstanderens dagligstue, hvor dørene sad, som jeg huskede det, jeg kunne se stuen for mig, som den havde set ud for de mange år siden, med det store vinterbillede af Agersnap over sofaen.

Alle rummene var fyldt med bjælker og brædder samt bohave fra de gamle huse og gårde, der skal bygges op på Frilandsmusæet.

Var det ikke en god idé at restaurere højskolen og lade den indgå i musæet, den er jo næsten antik?

Årene var jo heller ikke gået sporløst over mig selv, som jeg stod der en gammel, hvidhåret kvinde.

Men i tankerne var jeg igen 18 år og så det hele med de samme unge øjne, som sidst jeg så det.

Jeg så solen skinne gennem vinduerne ved morgensangen. Så forstanderen på talerstolen og lærerne ved undervisningen, huskede de mange udefra, der havde holdt foredrag, sunget og spillet for os. Jeg så haven St. Hans aften med de mange lys langs gangene og heksene, der kom farende forbi på deres vej til Bloksbjerg. Så spisestuen med de hvide duge og en lærer for hver bordende, og kvisten, hvor vores værelse lå; jeg syntes bare, den var blevet så lille.

Det var en vemodig, men vidunderlig oplevelse, som jeg ikke ville have undværet.

For min søn og svigerdatter var det nok kun et gammelt, forfaldent hus, men for mig var det min ungdoms højborg, et sted, hvor jeg havde levet skønne, rige dage, og hvorfra jeg havde så mange gode, lyse minder. Hvis der endnu er enkelte trofaste elever fra sommeren 1919, der læser dette, sender jeg dem mange hilsener fra en svunden tid.

Pandrup, september 1974.

Ninna Fruensgaard,
f. Jacobsen.

ELEVLISTEN

Vinterskolen 1974

Andersen, Claus Bache, Torvegade 9, 4990 Sakskøbing. - Ststr. a.

Andersen, Kurt Højbjerg, Nørregårdsvej 185, 2610 Rødovre. - Kbhvns. a.

Andersen, Stephen, Blok 5 nr. 202, 3911 Holsteinsborg. Grønland.

Bagge, Eske, Rantzausgade 21 A, II tv., 2200 København N.

Bjulf, *Ib* Lars, Nyborgvej 32, Himmelev, 4000 Roskilde. - Ro. a.

Christensen, Jørgen Brandt, Holmevejen 2, 4130 Viby Sj. - Ro. a.

Fitzgerald, *John* William, 19 Douglas Street, Troy, New York. USA.

Gliemann, *Jesper* Henrik, Hannerup-hus 5/48, 7000 Fredericia. - Ve. a.

Grønlund, Ib, Skattegården 17, Kastrupvej 262, tv., 2770 Kastrup. - Kbhvns. a.

Hansen, Frank, Kløvervej 9, 2760 Måløv. - Kbhvns. a.

Hansen, Torben, Skansevej 27, 3400 Hillerød. - Frb. a.

Jacobsen, *Kurt* Tommy, Dråbyvej 15, Over Dråby, 3630 Jægerspris. Frb. a.

Jensen, Henning Stenhøj, Hedsbjergvej 2, Firhøj, 3250 Gillelejse. - Frb. a.

Jensen, *Jan* Erling, Sønderlundsvej 90, 4000 Roskilde. - Ro. a.

Jensen, Niels Arne, Umanakvej 2, 9000 Aalborg. -N.jyll. a.

Jørgensen, Kurt, Haslevvej 259, Snes-lev, 4100 Ringsted. - V.sjæll. a.

Jørgensen, *Poul* Ejler Vestergård, Søllingevej 8, 5792 Årslev. - Fy. a.

Larsen, Erik Stefan, Mimersgade 3 B, 8700 Horsens. - Ve. a.

Larsen, *Flemming* Peter Engtoft. Åmosevej 10, Rønnekilde, 4450 Jyderup. - V.sjæll. a.

Larsen, Henrik Wegge, Randager 87, 2620 Albertslund. - Kbhvns. a.

Lorenzen, Claus Boye, Hybenvej 33, 8700 Horsens. - Ve. a.

Lund, *Steen* Werner, Gadekærvej 31, st., 2500 Valby. København.

Lyberth, *Åge* Frederik, Esbjergvej B 749/610, 3912 Sukkertoppen. Grønland.

Lüthje, Leif, Kettegårdsallé 14, 2650 Hvidovre. - Kbhvns. a.

Madsen, Allan, Glumsøvej 55, II, 2700 Brønshøj. København.

Marinos, Anastasios, Athen, Grækenland. (Bredgade 30, 1260 København K).

Møller, Jes, Sonnich, Jyllandsgade 70, 6700 Esbjerg. - Ri.a.

Møller, Torben, Uggerløsevej 16, 2700 Brønshøj. - Kbhvns. a.

Nielsen, Jan, Abelsvej 16, 2880 Bagsværd. - Kbhvns. a.

Petersen, Gunnar, Islandshøjparken 1, II th., 2990 Nivå. - Frb. a.

Petersen, *John* Erik, Vedbynørre, 4200 Slagelse. - V.sjæll. a.

Sivertsen, Åge, Halsmovegen 4, 8650 Mosjøen. Norge.

Sterll, *Peder* Jørgen, Hostups Have 8, V, 1954 København V.

Sørensen, Lars Stender, Kildevej 188, Holløse, 3210 Vejby. - Frb. a.

Sørensen, Ole, Skovvejen 42, 8740 Brædstrup. - Ve. a.

Thomsen, Per Krause, Bybæk Terrasserne 158 E, 3520 Farum. - Frb. a.

Tjørnfeldt, *Ib* Flemming, Jægervænget 7, 5000 Odense. - Fy. a.

Wallentin-Nielsen, Kurt, Højsager Plads 1, I tv., 2500 Valby. Køben-

havn. - Kbhvns. a.
Wartov, Hans *Peter,* Kongstrup, 4400 Kalundborg. - V.sjæll. a.
Østergård, Jørgen, »Østergård«, Ejsing, 7830 Vinderup. - Rgk. a.

Abildgård, Inger Bojgen, Overgade 6, Nustrup, 6500 Vojens. - S.jyll. a.
Albertsen, Birgit, Frederiksdalsvej 80, 2830 Virum. - Kbhvns. a.
Andersen, *Dorit* Annette, Hegnstrupvej 60, Gundsømagle, 4000 Roskilde. - Ro. a.
Andersen, Elsebeth, Enggård, Hestehavevej 30, 5792 Årslev. - Fy. a.
Andersen, *Eva* Bianca, Trongårdsvej 25 A, 2800 Kongens Lyngby. - Kbhvns. a.
Bendorff, Hanne, Østerholm, 6430 Nordborg. - S.jyll. a.
Bendtsen, Birgitte, Kofod Anchersvej 103, 3060 Espergærde. - Frb. a.
Bendtsen, Marianne, Kofod Anchersvej 103, 3060 Espergærde. - Frb. a.
Christensen, Laila, Myggedalen B 551, 3900 Godthåb. Grønland.
Dahl, *Astrid* Irene, Byvej 9, Meløse, 3320 Skævinge. - Frb. a.
Dencker, Karin. Oehlenschlägersvej 20, 8230 Åbyhøj. - Årh. a.
Dichow, Bente Ploug, Sandbjerggård, 4913 Horslunde. - Ststr. a.
Eriksen, Inger, Almsted 25, 6440 Augustenborg. - S.jyll. a.
Fisker, Annette, Møllersvej 10, 4930 Maribo. - Ststr. a.
Frederiksen, *Kirsten* Marie, Tårnbyvej 67, II tv., 2770 Kastrup. - Kbhvns. a.
Friis, Ellen Margrethe, »Annexgård«, Flakkebjerg, 4200 Slagelse. V.sjæll. a.
Geisler, Birgitte *Sara,* Granbakken 1, 3400 Hillerød. - Frb. a.
Hammer, Majken, 3880 Tvøroyri, Føroyar (Færøerne).
Hansen, Anne Marie Bloch, »Vestergård«, Uhre, 6064 Jordrup. - Ve. a.
Hansen, Anne Ourø, Kordilgade 32, 4400 Kalundborg. - V.sjæll. a.
Hansen, Ester, Hjulebækvej 36, 4160 Herlufmagle. - Ststr. a.
Hansen, Helle Britt, »Lindehuset«, Slottet, 3633 Jægerspris. - Frb. a.
Hansen, Jessi, Katrinedalsvej 5 A, II tv., 2720 Vanløse. Kbhvn.
Hansen, *Pia* Kristina, Sorrentovej 46, 2300 København S.
Hansen, Ulla Vitus, Mørkhøjgård, Nakke, 4500 Nykøbing Sj. V.sjæll. a.
Harder, Hanne, Arildsgård 25, 2700 Brønshøj. Kbhvn.
Herbo, Lisbeth, Hesseløvej 13, 4500 Nykøbing Sj. - V.sjæll. a.
Hermansen, Thordis *Herfrid,* 3880 Tverå, Suderø, Færøerne.
Hjortshøj, Helle, Brinken 1, 8260 Viby J. - Årh. a.
Høhling, *Therese* Elsa José, Ådalsvej 53, III, 2720 Vanløse. - Kbhvn.
Jacobsen, *Birgitte* Irene, Lillehammervej 19, 8200 Århus N. - Årh. a.
Jensen, *Karen* Elisabeth, Hedemøllevej 36, Sandbjerg, 4913 Horslunde. - Ststr. a.
Jensen, *Pia* Louise, Højstrupvej 76, 2700 Brønshøj. Kbhvn.
Jensen, Solveig (& Maja), Rosevej 21, 9900 Frederikshavn. - N.jyll. a.
Jepsen, *Jette* Solveig, Jernbanegade 31, 6200 Åbenrå. - S.jyll. a.
Johnsen, Inge Hvid, Åbenråvej 14, 6780 Skærbæk. - S.jyll. a.
Jørgensen, Karin Ranild, Vigerslevvej 282 A, 2500 Valby. Kbhvn.
Kjær, Jette, Lyngballevej 8, Herskindshede, 8464 Galten. - Årh. a.
Kleist, *Nanna* Emmarak Theodora, Mestervej B 783, 3921 Narssak. Grønland.
Knudsen, Pia Sander, Italiensvej 81, 2300 København S.
Korshagen, Trine, Nygård Terrasserne 391 F, 3520 Farum. - Frb. a.
Krogh, Kirsten S. N., »Krogsgården«, Diernæs, 5600 Fåborg. - Fy. a.
Larsen, Karen, Brederødvej 23, 3300 Frederiksværk. - Frb. a.

Larsen, *Tanja* Yvonne Zier, Sofiegade 2, III tv., 1418 København V.
Leegaard, *Bodil* Karen, Ingerslevgade 130, I th., 1705 København V.
Lennert, *Bertha* Katrine, Salominavej 2, 3911 Holsteinsborg. Grønland.
Lohmann, Leise, Ruskær 9, I tv., 2610 Rødovre. - Kbhvns. a.
Ludvigsen, Eva, Myggedalen B 480, 3900 Godthåb. Grønland.
Mehlsen, Lone Engell, Moltkesvej 69, II, 2000 København F.
Mikkelsen, Maj-Britt Nørgaard, Bogensevej 7, Himmelev, 4000 Roskilde. - Ro. a.
Mortensen, Mariann, Arnborgvej 22, 2770 Kastrup. - Kbhvns. a.
Nielsen, Kirsten *Marianne,* Vipperødgårdsalle 1, 4390 Vipperød. V.sjæll.a.
Nielsen, *Lene* Elisabeth, Vanthorevej 121, 4800 Nysted. - Ststr. a.
Nielsen, *Sara* Marie, Rudmevej 8, 5750 Ringe. - Fy. a.
Nilausen, Marianne, Gl. Strandvej 12, 3050 Humlebæk. - Frb. a.
Nybo, Inge, Wedells Vænge 9, 3400 Hillerød. - Frb. a.
Olsen, *Anne-Pia.* Annasvej 5, Hastrup, 4600 Køge. - Ststr. a.
Olsen, *Inge* Birgith, Stadslundevej 49, 4300 Holbæk. - V.sjæll. a.
Petersen, Jane, Kirsebærhaven 5, Himmelev, 4000 Roskilde. - Frb. a.
Plomgård, Lisbeth Stendahl, »Plomgård, Kirkevej 50, 9430 Vadum. - N.jyll. a.
Poulsen, Nielsine, Sydprøven, 3920 Julianehåb. Grønland.
Rasmussen, *Birte* Margrethe, »Bakkehuset«, Bredgade 194, 8340 Malling. - Århus. a.
Rasmussen, Connie-Irene, Nørrevænget 2, 6270 Tønder. - S.jyll. a.
Schmit, Elise Søndergaard, Lufthavnsvej 25, 8442 Feldballe. - Århus. a.
Seit, Inge, Ewaldsgade 2, II, 2200 København N.
Spurkeland, *Aud* Irene, Holtavegen 15 B, 5046 Rådal, Bergen. Norge.
Spurkeland, *Gerd* Anny, Holtavegen, Rådal. Norge.
Storm-Jørgensen, Bente, Vester Paradisvej 101 B, 2840 Holte. - Kbhs. a.
Svendsen, Gudrun Thunberg, Iver Christensensvej 43, 9990 Skagen. - N.jyll. a.
Vahl, Agathe, Sydprøven, 3920 Julianehåb. Grønland.
Willemoës, Linda d'Obry, Westendvägen 13, 02160 Westend, Helsingfors. Finland.

Efterårsskolen 1974

Andersen, Britta Kwitting, Lindevej 34, I, 4720 Præstø. - Ststr. a.
Andersen, *Eva* Inge, Nyskiftevej 34, 2610 Rødovre. - Kbhvns. a.
Andersen, Jens Møller, Overgaden Oven Vanden 7, I tv., 1415 København K.
Andersen, Kirsten Worning, Vejlesøvej 23, 2840 Holte. - Kbhvns. a.
Andersen, Ruth, Topstykket 9, 3460 Birkerød. - Frb. a.
Augustinussen, Elisabeth, Jujukat B 384 a, 3927 Nanortalik. Grønland.
Bentsen, Erik, Skoleparken 81, 8330 Beder. - Århus. a.
Bjerre, Jørgen, Drosselvej, 7560 Bøvlingbjerg. - Rgk. a.
Brandt, *Andrea* Kristina, Vuggestuen »Nuka«, 3911 Holsteinsborg. Grønland.
Bülow, Rose-Marie, Asger Rygsgade 3, II tv., 1727 København V.

Chang, Hsien-Yi, Frankrigsg. koll. vær. 910, 2300 Kbh. S. (Tientsin. Kina).
Chang, Li- Jung, Frankrigsg. koll. vær. 913, 2300 Kbh. S. (Tientsin, Kina).
Christensen, Per, Frihedsvej 5, 9500 Hobro. - N.jyll. a.
Christensen, Susanne Munch, Ivarsvej 8, 3500 Værløse. - Kbhvns. a.
Christiansen, Linda. »Elmely«, Auderødvej 25, 2980 Kokkedal. - Frb. a.
Clausen, Marianne, »Vennershåb«, Skelby, 4874 Gedser. - Ststr. a.
Clausen, Winnie, Kongestien 15, 2830 Virum. - Kbhvns. a.
Dræger, Mikael, Vibevænget 129, 2880 Bagsværd. - Kbhvns. a.
Duyck, Reinilde, Harmoniestraat 47, 2300 Turnhout. Belgien.
Eliassen, Ana *Johanne,* Frederiksensvej 10, 3961 Umanak. Grønland.
Eriksen, Lene, »Thorsholm«, Præstevej, Tulstrup, 3400 Hillerød. Frb. a.
Fakih, Maymuna A., (Kenya), Engblommevej 11, 9800 Hjørring.
Flowers, *Tina* Marie, 9716 Hamilton Hills IN, Indianapolis. USA.
Francker, Søren, Stationsvej 16, 3650 Ølstykke. - Frb. a.
Grønvold, Ole, E. Johansensvej 417 A, 3961 Umanak. Grønland.
Hartelius, Maud, Skårsgatan 17, 41269 Göteborg. Sverige.
Harzel, Vinnie, Folehaven 29, II, 2500 Valby. København.
Hassan, Anwar Shirreh, Terasserne 16, II th., 2700 Brønshøj. (Somalia).
Heilmann, *Eleonora* Kristine, c/o M. U. Jensen, Kollegiet Seminarskolen, 3900 Godthåb. Grønland.
Helle-Bro, Vibeke, Rymarksvej 1, 2900 Hellerup. - Kbhvns. a.
Henriksen, Tove Rygaard, Brandholms-

alle 5 A, III, 2610 Rødovre, - Kbhvns. a.

Holm, Kim, Kirkeværløsevej 44 A, 3500 Værløse. - Kbhvns. a.

Hy, Vong Chuk Chwor, Nørrebrogade 9, 3. bygn., 3. sal, nr. 41, 2200 Kbh. N. (Cambodia).

Høxbroe, Lis, Voldparken 28, 2700 Brønshøj. - Kbhvns. a.

Iversen, Lone, Svendborgvej 98, 5600 Fåborg. - Fy. a.

Jensen, *Agathe* Maren M., c/o M. W. Jensen, Pigekollegiet Seminarieskolen, 3900 Godthåb. Grønland.

Jensen, *Anja* Birgit, Heibergsvej 10, 3400 Hillerød. - Frb. a.

Jensen, Anton Rosenberg, Jægersvang 37, 3460 Birkerød. - Frb. a.

Jensen, Bjarne Gammelgård, Frydsbrøndvej 17, 7900 Nykøbing Mors. - Vi. a.

Jensen, Claus Otbo, Åvej 7, Himmelev, 4000 Roskilde. - Ro. a.

Jensen, Else Juul, Bellmansgade 21, VI, 2100 København Ø.

Jensen, Eva, Kongedammen 44, 3000 Helsingør. - Frb. a.

Jensen, Inge Lise, Gl. Landevej 9, Gedesby 4874 Gedser. - Ststr. a.

Jensen, Jette Schlütter, Solskrænten 9, 3540 Lynge. - Frb. a.

Jensen, Karin Steen, Lyngbygårdsvej 3 A, II th., 2800 Lyngby. - Kbhs. a.

Jensen, Lotte Koksby, Tagensvej 96, I th., 2200 København N.

Jepsen, Grethe, Brogården 9, 7500 Holstebro. - Rgk. a.

Jul-Petersen, Niels-Ulrik, Skullerupholm, 4300 Hvalsø. - Ro. a.

Juul, Annesofie, Kallehavegård, Kellerød, 4250 Fuglebjerg. - V.sjæll. a.

Jørgensen, Else-*Susanne* Birthe, Klitvej 40, Fjellerup Strand. - Århs. a.

Klidsgård, Lizzi, Tinggårdsvej 6, 5700 Svendborg. - Fy. a.

Knudsen, Susanne, Østergade 15 B, 4200 Slagelse. - V.sjæll. a.

Kristinsson, Halldór, Birkimel 10 B, Reykjavik. Island.

Kronholm, Claes, Strandvejen 356, 3060 Espergærde. -Frb. a.

Larsen, Anna Margrethe Bach, Løkkegade 2, Kås, 9440 Åbybro. - N.jyll. a.

Larsen, Helle Lundbak, Bülowsvej 15, 1870 København V.

Larsen, Kim Sejer, Lystoftevej 36, I th., 2920 Charlottenlund. - Kbhs. a.

Larsen, Kristian Greby, Maglegårds Allé 32, 2860 Søborg. - Kbhvns. a.

Larsen, Vibeke Winther, Lindegårdsvej 36, I tv., 2920 Charlottenlund. - Kbhvns. a.

Laustsen, Aksel, Grøfte, 4180 Sorø. - V.sjæll. a.

Ljungberg, Bente, Stolpehøj 110, II, 2820 Gentofte. - Kbhvns. a.

Lollike, Lene, Gl. Landevej 1, 4874 Gedser. Ststr. a.

Lucero, *Alicia* Bertila Ceballos, Schacksgade 3 A, st. tv., 1365 København K. (Chile).

Lynge. *Else* Juliane, Kollegiet, Box 22, 3911 Holsteinsborg. Grønland.

Lystbæk, Inge Lisa, Skjoldsgade 83 A, 6700 Esbjerg. - Ri. a.

Mahrt, *Bente* Vibeke Elisabeth, Syrenvænget 17, 2830 Virum. - Kbhvns. a.

Mathiessen, Jan, Pedersborgvej 20, 2630 Tåstrup. - Ro. a.

Matthiasson, Ørlygur, Voldumvej 31, st. th., 2610 Rødovre. - Kbhvns. a.

Mazur, Jan, Nyrnberggade 6, VI, 2300 København S. (Polen, Warszawa).

Mazur, Janina, Nyrnberggade 6, IV, 2300 København S. (Polen, Warszawa).

Mortensen, Lis Vendelbo, KAS i Gentofte (vær. 305) Niels Andersensvej 65, 2900 Hellerup. - Kbhvns. a.

Moszkowicz, Ruta, Hørhus Kollegiet, Brydes Allé 23, vær. 547, 2300 København S. (Szczecin, Polen).

Munkholm, Hanne, Ålholmparken 10, vej nr. 6, 3400 Hillerød. - Frb. a.

Münster-Swendsen, Anne, Nyvej 14,

Fensmark, 4700 Næstved. - V.sjæll. a.

Møller, Niels Hans L. F., c/o Elo Borch, Drengekollegiet, Seminarskolen, 3900 Godthåb. Grønland.

Måhr, Marianne, Nymose Huse nr. 30, 2820 Gentofte. - Kbhvns a.

Napari, Ritva Anneli, (Finland) Lindevangshjemmet, Lindevangsalle 9, 2000 København F.

Nielsen, Susann Strange, Belvedere 40, 5700 Svendborg. - Fy. a.

Nielsen, Palle Bo, Elmevej 5, 4330 Hvalsø. - Ro. a.

Nielsen, Susanne, Holgersdal, 8620 Kjellerup. - Vi. a.

Nommesen, Dorthe, Ferlevej 9, 3250 Gilleleje. - Frb. a.

Olesen, Per Abildgård, Granbakken 53, 3400 Hillerød. - Frb. a.

Olsen, Arne Ziebell, Lundtoftegade 77, I, 2200 København N.

Ottosen, Käte Pugé, Præstegården, 3320 Skævinge. - Frb. a.

Pedersen, Bente Lindhardt. Nebel, 7130 Juelsminde. - Ve. a.

Pedersen, Ellen Margrethe, Mariendalsvej 44, 5610 Assens. - Fy. a.

Pedersen, Keld A. Midtgård, Husumvej 129, st. tv., 2700 Brønshøj. - Kbhvns. a.

Pedersen, Kjeld Espe, Stenløsebro 4, 3660 Stenløse. - Frb. a.

Pedersen, Vivi Skovborg, Dannebrogsgade 14, IV tv., 1660 København V.

Petersen, Johanne K. L. H., Englandsvej 2, V tv., 2300 København S.

Petersen, Vibeke Ploug, Rojumvej 63, 6400 Sønderborg. S.jyll. a.

Petrussen, Kirsten, S. B. E., Lipkesgade 26, I, 2100 København Ø.

Pinholt, Annette, Svendborgvej 106, 5600 Fåborg. - Fy. a.

Quist, Brian, Ålholmvej 47, 2500 Valby. København.

Rasmussen, Ann, Tingvænget 6, 2750 Ballerup. - Kbhvns. a.

Rasmussen, Annette, Rødovre Parkvej 388, 2610 Rødovre. - Kbhvns. a.

Rasmussen, *Bent Arne,* Lensgården, Drejø, 5700 Svendborg. - Fy. a.

Rasmussen, Lone, Tarphagevej 42, 6700 Esbjerg. - Ri. a.

Ravn, Eva, Heilmannsvej 16, 4230 Skælskør. - V.sjæll. a.

Reynagard, Celinda, Vojensvej 38, 2610 Rødovre. - Kbhvns. a.

Riis, Jette M., Borgergade 13, 8863 Gjern. - Århus. a.

Skou, Finn S., Malmøgade 7, 8000 Århus C. - Århus. a.

Skriver, Ena *Dorte,* Stavnsholt Gydevej 34, 3460 Birkerød. - Frb. a.

Smith, *Margaret* Julia, 18, Gorsey Brow, Romley. England.

Stern, Linda, 1693 E. 49th. Str. Brooklyn, New York. 11234 USA.

Sugihara, Tanio, c/o Mae, 1037 Kounocho Sakai-shi, Osaka. Japan.

Sylvest, Susanne Fouchard, Glasvej 20, IV tv., Mezz., 1650 København V.

Sørensen, *Mercy,* Solveig, Istedgade 19, Mezz., 1650 København V.

Todd, Linnéa, (USA) Langgyde 13, 5600 Fåborg. - Fy. a.

Østergård, Jytte Kærlund, Dyrehovedgårdsallé 13, 4220 Korsør. - V.sjæll. a.

Aalborg, Merete, Saltholmsvej 3, 2300 København S.

Åmand, Marianne, Jomsborgsgatan 1, 41729 Göteborg, Sverige.

BILLEDERNE

Årsskriftets omslag er formgivet af tekn. bogkonsulent *Viggo Naae;* vignetterne af *Niels Skovgaard* og *C. P. O. Christiansen.* Stregtegninger og træsnit side 6, 16, 19, 31 og 33 er udført af *Emil Petersen.* Højskolelærer *Arne Madsen* har leveret og arrangeret årets skolefotos side 48, 49, 55, 57, 62 og 63. Tegningen side 23 af »Marielyst« er af *Axel Nygaard,* og side 25 af skolen i Lyngby af *Peder Hald.* Højskolelærer *Birgitte Hansen* har prentet noderne side 68. Linoleumsnit »Skovduer« side 13 af *Bjarne Nielsen.* Sortklip-dekorationen side 72 er af *Lene Lundgaard.* Fotografiet af haven og skolen side 77 af *Babara von Fischer.* Side 80 almuevignetten *»Hamborg Portlåge«.* Fotografi side 9 ved *Ørlygur Mathiessen.*

